

Čítanka

pro

š k o l y o b e c n é.

(Vydání trojdílné.)

— — —

D í l I.

Za pomoci některých jiných

složili

Jan Štastný, Jan Lepař a Josef Sokol.

— — —

(Nezměněný otisk textu z roku 1891.)

Vázaná na hřbetě plátnem za 20 kr.

V PRAZE.

Císa. král. školní knihosklad.

1892.

Rights for this book: [Public domain in the USA](#).

This edition is published by Project Gutenberg.

Originally [issued by Project Gutenberg](#) on 2019-06-16. To support the work of Project Gutenberg, visit their [Donation Page](#).

This free ebook has been produced by [GITenberg](#), a program of the [Free Ebook Foundation](#). If you have corrections or improvements to make to this ebook, or you want to use the source files for this ebook, visit [the book's github repository](#). You can support the work of the Free Ebook Foundation at their [Contributors Page](#).

The Project Gutenberg EBook of Cítanka pro školy obecné, by
Jan Stastný and Jan Lepar and Josef Sokol

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and
most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions
whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms
of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at
www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll
have to check the laws of the country where you are located before using
this eBook.

Title: Cítanka pro školy obecné
Díl I

Author: Jan Stastný
Jan Lepar
Josef Sokol

Release Date: June 16, 2019 [EBook #59765]

Language: Czech

*** START OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK CÍTANKA PRO ŠKOLY OBECNÉ ***

Produced by Jana Srna and the Online Distributed
Proofreading Team at <http://www.pgdp.net>

Čítanka
pro
školy obecné.

(Vydání **trojdílné.**)

Díl I.

Za pomoci některých jiných složili

Jan Šťastný, Jan Lepar a Josef Sokol.

(Nezměněný otisk textu z roku 1891.)

Vázaná na hřbetě plátnem za 20 kr.

V PRAZE. Cís. král. školní knihosklad. 1892.

iu
iu iuu
uiuu i

o
ooiouoi
uooiou

a
aaiaaau
oaaiaau
áíúůóíá
ááííúúó

i u

i u i u u
u i u u i

o

o o i o u o i
u o o i o u

a

a a i a o a u
o a a i a a u
á í ú ů ó í á
á á í í ú ú ó

e
eaeoeie
ueaeoei
éáíúóûé
áaéeíiú

y
yeyayuy
oyeyayu
áyéýúýé
ýyééáái

e

eaeoeie
ueaeoei
éáíúóûé
áaéeíiú

y

yeyayuy
oyeyayu
áyéýúýé
ýyééáái

m

mi mo me

ma mu my

mi mi mo mo mi

mo mi mo mi mo

me me mo me mi

me mi me mo me

ma ma mu mu ma

mu ma mu ma mi

my my mu ma mo

my mu me ma my

m

mi mo me
ma mu my

mi mi mo mo mi
mo mi mo mi mo
me me mo me mi
me mi me mo me

ma ma mu mu ma
mu ma mu ma mi
my my mu ma mo
my mu me ma my

má
mí mē mý
mē mǔ má

mí mǐ ma má mo
má ma mý my me
mé me mǔ mu my
mí mē mý má mé

má-ma. má-mo má.
má-me má-mu. my.
mé. mé-mu. mǐ-mo.
u-mí. my u-mí-me.

m á

m í m é m ý
m é m ǔ m á

mí mǐ ma má mo
má ma mý my me
mé me mǔ mu my
mí mē mý má mé

má-ma. má-mo má.
má-me má-mu. my.
mé. mé-mu. mǐ-mo.
u-mí. my u-mí-me.

l
l i l a l e
l o l u l y
l i l i l a l a l i l a
l i l a l a l i l a l i
l e l e l i l a l e l e
l e l i l a l i l a l e

l o l o l u l o l u l o
l u l e l u l o l i l u
l y l y l u l o l y l u
l u l e l o l a l y l o

1

l i l a l e
l o l u l y

l i l i l a l a l i l a
l i l a l a l i l a l i
l e l e l i l a l e l e
l e l i l a l i l a l e

l o l o l u l o l u l o
l u l e l u l o l i l u
l y l y l u l o l y l u
l u l e l o l a l y l o

l m

lí mí lá má lǔ mǔ
lý lá lé mý má mé

me-le. me-lu. me-le-me.
u-me-lu. u-me-le-me.
ma-lé. ma-lá e-mi-la.
mi-lý. mi-lá li-li-e.

lo-my. u lo-mǔ. lá-me.
lá-ma-li a u-lo-mi-li.
my-li. má-lo u-my-li.
má má-lo ú-lǔ. mo-li.

l m

lí mí lá má lǔ mǔ
lý lá lé mý má mé

me-le. me-lu. me-le-me.
u-me-lu. u-me-le-me.
ma-lé. ma-lá e-mi-la.
mi-lý. mi-lá li-li-e.

lo-my. u lo-mǔ. lá-me.
lá-ma-li a u-lo-mi-li.
my-li. má-lo u-my-li.
má má-lo ú-lǔ. mo-li.

v

v l m

ve le vi li vo lo vu

my a vy. vy-vo-lá-vá.

ví-me. u-mí-me. ve-lí.

mí-vá-me. u-mý-va-li.

le-vý. le-vá. vy-lé-vá.

vi-lé-ma vo-lá e-vu.

mi-lo-va-ly. u-vi-ly.

vá-le-li. má-me vá-ly.

u-le-vi-la. u-lo-vi-li.

v

v l m

ve le vi li vo lo vu

my a vy. vy-vo-lá-vá.

ví-me. u-mí-me. ve-lí.

mí-vá-me. u-mý-va-li.

le-vý. le-vá. vy-lé-vá.

vi-lé-ma vo-lá e-vu.

mi-lo-va-ly. u-vi-ly.

vá-le-li. má-me vá-ly.

u-le-vi-la. u-lo-vi-li.

s

s v l m

se ve so vo si vi su

so-va. vo-sa. lo-so-si.

lo-ví se. sí-la. sá-lá.

se-su-lo se. lí-sá se.

ma-so se o-so-li-lo.

ma-lá e-va se-sí-lí.

mí-sí-vá. má mí-su.

sa-mé vá-ly a mí-sy.

o-sé-vá-me u le-sa.

s

s v l m

se ve so vo si vi su

so-va. vo-sa. lo-so-si.

lo-ví se. sí-la. sá-lá.

se-su-lo se. lí-sá se.

ma-so se o-so-li-lo.

ma-lá e-va se-sí-lí.

mí-sí-vá. má mí-su.

sa-mé vá-ly a mí-sy.

o-sé-vá-me u le-sa.

d

d s v l m

du su do so de se da

do-my a sa-dy. do-ly.

ve-de-me. do-ve-de-me.

ví-dá a do-ví-dá se.

u do-mu se-dá-vá-me.

li-li vo-du do su-du.

do vo-dy dá-me so-dy.

vo-sa dá se do me-du.

li-dé se u-du-si-li.

d

d s v l m

du su do so de se da

do-my a sa-dy. do-ly.

ve-de-me. do-ve-de-me.

ví-dá a do-ví-dá se.

u do-mu se-dá-vá-me.

li-li vo-du do su-du.

do vo-dy dá-me so-dy.

vo-sa dá se do me-du.

li-dé se u-du-si-li.

t

t d s v

te de ty dy to do ta

te-ta ví-ta-la ví-ta.

ó ty ví-te! ó vy te-to!

má-te u-my-té mí-sy.

dá-te-li mi to sí-to?

te-sá-te. vy-me-te-te.

mo-tá-te. ma-te-te se.

mo-tý-lo-vé lí-ta-li.

ví-tá-me lé-to mi-lé.

t

t d s v

te de ty dy to do ta

te-ta ví-ta-la ví-ta.

ó ty ví-te! ó vy te-to!

má-te u-my-té mí-sy.

dá-te-li mi to sí-to?

te-sá-te. vy-me-te-te.

mo-tá-te. ma-te-te se.

mo-tý-lo-vé lí-ta-li.

ví-tá-me lé-to mi-lé.

k

k t d s

ko to ku tu ky ty ka

o-ko. ko-lo. ko-lí-ky.

su-ky. ku-la-tě ku-sy.

ka-sa. ve-li-ké ví-ko.

ko-sa. ko-vy. o-ko-vy.

ku-le se vy-ku-li-la.

ko-sa-mi se-ká-vá-me.

da-le-ká lu-ka. do-ly.

ka-lí se. le-ká-me se.

k

k t d s

ko to ku tu ky ty ka

o-ko. ko-lo. ko-lí-ky.

su-ky. ku-la-tě ku-sy.

ka-sa. ve-li-ké ví-ko.

ko-sa. ko-vy. o-ko-vy.

ku-le se vy-ku-li-la.

ko-sa-mi se-ká-vá-me.

da-le-ká lu-ka. do-ly.

ka-lí se. le-ká-me se.

b

b k t d

bo ko bu ku be ke ba

bo-by. o-bi-lí. bo-ky.

bo-ty. ka-bá-ty. bo-dy.

o-ba bo-dy. so-bo-ta.

bý-vá-me u ta-bu-le.

by-li bo-si. o-bu-li se.

vo-dy ta-dy u-bu-de.

by-lo má-lo o-bi-lí.

bí-lí-me o-ba do-my.

b

b k t d

bo ko bu ku be ke ba

bo-by. o-bi-lí. bo-ky.

bo-ty. ka-bá-ty. bo-dy.

o-ba bo-dy. so-bo-ta.

bý-vá-me u ta-bu-le.

by-li bo-si. o-bu-li se.

vo-dy ta-dy u-bu-de.

by-lo má-lo o-bi-lí.

bí-lí-me o-ba do-my.

n

n b k t d

ne-be no-bo nu-bu na

ví-no. se-no. ma-li-na.

vi-nu. vi-ne-me. va-na.

no-vi-na. mi-ne. ne-má.

no-sí vo-du do va-ny.

má-me no-vé ná-do-by

na ví-no a na vo-du.

ne-su no-vi-nu. ko-mu?

to-mu i o-no-mu sy-nu.

n

n b k t d

ne-be no-bo nu-bu na

ví-no. se-no. ma-li-na.

vi-nu. vi-ne-me. va-na.

no-vi-na. mi-ne. ne-má.

no-sí vo-du do va-ny.

má-me no-vé ná-do-by

na ví-no a na vo-du.

ne-su no-vi-nu. ko-mu?

to-mu i o-no-mu sy-nu.

p

p b n k

pe be pi bi po bo pu

pi-vo. to-pi-vo. po-le.

pi-la. pa-ta. lo-pa-ta.

by-li-na. lí-pa. pá-sy.

pá-vi. pá-no-vé. pů-da.

sy-pu. te-pu. ko-pa-li.

to-pí-me. to-pi-li se.

pa-dá. po-le-pí. pá-lí.

lu-pe-ny o-pa-da-ly.

p

p b n k

pe be pi bi po bo pu

pi-vo. to-pi-vo. po-le.

pi-la. pa-ta. lo-pa-ta.

by-li-na. lí-pa. pá-sy.

pá-vi. pá-no-vé. pů-da.

sy-pu. te-pu. ko-pa-li.

to-pí-me. to-pi-li se.

pa-dá. po-le-pí. pá-lí.

lu-pe-ny o-pa-da-ly.

h

x s p b t d

xe se xu su xi si xa

xi-ma. vo-zy. xe-li-na.

vo-xí-me. ne-ka-xí-me.

o-xý-vá se. sá-xí-vá.

xa-me-tá. xa-my-ka-li.

xi-ma tu-xe. xe-be to.

u-bo-xí si ne-za-to-pí.

ko-za dá se do xe-lí.

vo-sa le-xe po xe-mi.

z

z s p b t d

ze se zu su zi si za

zi-ma. vo-zy. ze-li-na.

vo-zí-me. ne-ka-zí-me.

o-zý-vá se. sá-zí-vá.

za-me-tá. za-my-ka-li.

zi-ma tu-ze. ze-be to.

u-bo-zí si ne-za-to-pí.

ko-za dá se do ze-lí.

vo-sa le-ze po ze-mi.

c

c s x p b v
ce se ci si co so cu

do-má-cí a ci-zí ví-no.
o-vo-ce. lí-ce. o-pi-ce.
co to cu-pá? co to te-pe?
ci-bu-li sá-zí-vá-me.

po-le ne-po-cu-pá-me.
vy-ká-ce-li ce-lé le-sy.
cí-no-vé ná-do-bí da-la
ce-ci-li-e do po-li-ce.

c

c s z p b v

ce se ci si co so cu

do-má-cí a ci-zí ví-no.
o-vo-ce. lí-ce. o-pi-ce.
co to cu-pá? co to te-pe?
ci-bu-li sá-zí-vá-me.

po-le ne-po-cu-pá-me.
vy-ká-ce-li ce-lé le-sy.
cí-no-vé ná-do-bí da-la
ce-ci-li-e do po-li-ce.

r

r n c k s

ru nu ro no re ne ry

ru-ka. ru-ká-vy. rá-no.

rá-na na ru-ce. sí-ra.

pá-ra. pé-ro. ro-vi-na.

bo-ry. ků-ra. se-ke-ry.

lo-ví-me ry-by, ra-ky.

o-rá-me. vy-rý-vá-me.

se-ke-ra-mi se-ká-me.

po-ra-zi-li bo-ro-vi-ci.

r

r n c z s

ru nu ro no re ne ry

ru-ka. ru-ká-vy. rá-no.

rá-na na ru-ce. sí-ra.

pá-ra. pé-ro. ro-vi-na.

bo-ry. ků-ra. se-ke-ry.

lo-ví-me ry-by, ra-ky.

o-rá-me. vy-rý-vá-me.

se-ke-ra-mi se-ká-me.

po-ra-zi-li bo-ro-vi-ci.

h

h k b l

hy ky hu ku ho ko ha

no-ha. vá-ha. zá-ho-ny.

ro-hy. pa-ro-hy. ho-ra.

hu-sa. hu-sá-ci. hu-ba.

vo-da. ho-dy. ne-ho-dy.

vá-hy se ne-hý-ba-ly.

du-ha bý-vá na ne-bi.

tu-há zi-ma hu-bí-vá,

co po-bí-há po le-se.

h

h k b l

hy ky hu ku ho ko ha

no-ha. vá-ha. zá-ho-ny.

ro-hy. pa-ro-hy. ho-ra.

hu-sa. hu-sá-ci. hu-ba.

vo-da. ho-dy. ne-ho-dy.

vá-hy se ne-hý-ba-ly.

du-ha bý-vá na ne-bi.

tu-há zi-ma hu-bí-vá,

co po-bí-há po le-se.

j
j h r c z
ja ha jo ho ju hu je
ja-ro. há-je. ja-ho-dy.
ry-ji. li-je-te. my-ji.
vo-já-ci ma-jí bo-je.
bo-ju-jí, ne-bo-ji se.

rá-ny se ho-jí-va-jí.
ná-po-je se pí-va-jí.
za-jí-ci vy-bí-ha-jí
za no-ci do je-te-le

j

j h r c z

ja ha jo ho ju hu je

ja-ro. há-je. ja-ho-dy.

ry-ji. li-je-te. my-ji.

vo-já-ci ma-jí bo-je.

bo-ju-jí, ne-bo-ji se.

rá-ny se ho-jí-va-jí.

ná-po-je se pí-va-jí.

za-jí-ci vy-bí-ha-jí

za no-ci do je-te-le.

š

š j h k r

še je ši ji šo jo šu

ko-še. nů-še. šu-pi-na.

ho-ši. ša-ty. ko-ši-le.

ko-ša-té lí-py, du-by.

my-ši bý-va-jí še-dé.

na-pí-še-me si ú-ko-ly.

má-me no-vé se-ši-ty.

ša-ty by-ly ši-ro-ké.

ze-lí dá-me do ko-šů.

š

š j h k r

še je ši ji šo jo šu

ko-še. nů-še. šu-pi-na.

ho-ši. ša-ty. ko-ši-le.

ko-ša-té lí-py, du-by.

my-ši bý-va-jí še-dé.

na-pí-še-me si ú-ko-ly.

má-me no-vé se-ši-ty.

ša-ty by-ly ši-ro-ké.

ze-lí dá-me do ko-šů.

ž

ž ž š š c

ž i ž i ž o ž o ž u ž u ž a

mu-ž i. ž i-to po-ž a-té.

ž e-na. ž e-le-zo. no-ž e.

ž a-lo-ba. du-té ž i-ly.

ž i-to se su-ší a vá-ž e.

ž á-ci vá-ží si ú-ko-lů.

pí-ší a ne-ma-ží se.

co po-ží-rá ž í-ž a-ly?

co la-pá my-ši a ž á-by?

ž

ž z š s c

ž i ž i ž o ž o ž u ž u ž a

mu-ž i. ž i-to po-ž a-té.

ž e-na. ž e-le-zo. no-ž e.

ž a-lo-ba. du-té ž i-ly.

ž i-to se su-ší a vá-ž e.

ž á-ci vá-ží si ú-ko-lů.

pí-ší a ne-ma-ží se.

co po-ží-rá ž í-ž a-ly?

co la-pá my-ši a ž á-by?

Č

č c ě ě š s

če ce či ci čo co ča

o-či. če-lo. čí-še. ča-sy.
ko-čí. ko-čá-ry. rý-če.
če-mu u-ci se žá-ci?
čí-tá-va-jí a pí-ší.

vy ta-dy po-čí-tá-te.
ry-je-me pů-du rý-či.
do ve-če-ra se vy-ča-sí.
vo-da te-če a hu-čí-vá.

č

č c ž z š s

če ce či ci čo co ča

o-či. če-lo. čí-še. ča-sy.
ko-čí. ko-čá-ry. rý-če.
če-mu u-ci se žá-ci?
čí-tá-va-jí a pí-ší.

vy tady po-čí-tá-te.
ry-je-me pů-du rý-či.
do ve-če-ra se vy-ča-sí.
vo-da te-če a hu-čí-vá.

ř

ř j ž š č

re ře ro řo ru řu ry

ře-pa. řa-da. ko-ře-ny.

zá-ře se ší-ří; ho-ří.

te-sa-ři te-ší a ře-ží.

me-čí-ři ro-bi-li me-če.

žá-ci ča su ne-ma-ří.

na ja-ře se le-dy bo-ří.

vo-da ví-ří; va-ří se.

ku-ře by-lo o-pa-ře-no.

ř

ř j ž š č

re ře ro řo ru řu ry

ře-pa. řa-da. ko-ře-ny.

zá-ře se ší-ří; ho-ří.

te-sa-ři te-ší a ře-ží.

me-čí-ři ro-bi-li me-če.

žá-ci ča su ne-ma-ří.

na ja-ře se le-dy bo-ří.

vo-da ví-ří; va-ří se.

ku-ře by-lo o-pa-ře-no.

ch

h ch k

hy chy ky dy ty ny ry

u-cho. su-cho. su-chý.

chu-dý. cho-rý. li-chý.

ví-chy. jí-cha. chy-ba.

so-cha. cha-sa. chi-ze.

chu-do-ba a cho-ro-ba.

o-ře-cho-vý. ko-ži-chy.

ku-cha-ři. pa-cho-le.

cho-cho-ly. cha-lu-pa.

ch

h ch k

hy chy ky dy ty ny ry

u-cho. su-cho. su-chý.

chu-dý. cho-rý. li-chý.

ví-chy. jí-cha. chy-ba.

so-cha. cha-sa. chu-ze

chu-do-ba a cho-ro-ba.

o-ře-cho-vý. ko-ži-chy.

ku-cha-ři. pa-cho-le.

cho-cho-ly. cha-lu-pa.

ne-mí-ři-li, chy-bi-li.
su-cho mo-ří ko-ře-ny.
co vy-chá-zí na ne-bi?
co chy-tá-va-jí čá-pi?
co pí-chá? co či-chá-me?

ši-li no-vé ko-ži-chy.
jí-cha se mí-chá-vá.
ko-ši-le se má-chá.
pa-cho-le se cho-vá.
su-chá rů-že o-pa-dá.
ta-bu-le se chý-li-la.

ne-mí-ři-li; chy-bi-li.
su-cho mo-ří ko-ře-ny.
co vy-chá-zí na ne-bi?
co chy-tá-va-jí čá-pi?
co pí-chá? co či-chá-me?

ši-li no-vé ko-ži-chy.
jí-cha se mí-chá-vá.
ko-ši-le se má-chá.
pa-cho-le se cho-vá.
su-chá rů-že o-pa-dá.
ta-bu-le se chý-li-la.

ě e

be bě ve vě pe př
me mě bě vě př mě

bě-da. bě-ží. bě-lá se.
vě-ci. vě-ší. vě-ří-me.
př-ší. př-na. za-př-li.
mě-chy. ze-mě. mě-ři-li.

o-bě že-ny bě-do-va-ly.
so-vě na vě-ži se lí-bí.
co to př-je na lí-pě?
sí-mě dá-me do ze-mě.

ě e

be bě ve vě pe př
me mě bě vě př mě
bě-da. bě-ží. bě-lá se.
vě-ci. vě-ší. vě-ří-me.
př-ší. př-na. za-př-li.
mě-chy. ze-mě. mě-ři-li.
o-bě že-ny bě-do-va-ly.
so-vě na vě-ži se lí-bí.
co to př-je na lí-pě?
sí-mě dá-me do ze-mě.

d d t t

da d'a do d'o du d'u
tu t'u ta t'a to t'o

d'a d'o d'u t'o t'u t'a
d'o-be. d'o-ba-jí. t'u-ká.
t'u-ká-me. za-t'u-ka-li.

ha-d'a-ta vy-lé-za-jí.
ko-t'a-ta po-bí-ha-jí.
ku-ře d'o-be do ze-mě.
co t'u-ká t'u-ky, t'u-ky?
u-cho by-lo u-t'a-to.

d d t t

da d'a do d'o du d'u
tu t'u ta t'a to t'o

d'a d'o d'u t'o t'u t'a
d'o-be. d'o-ba-jí. t'u-ká.
t'u-ká-me. za-t'u-ka-li.

ha-d'a-ta vy-lé-za-jí.
ko-t'a-ta po-bí-ha-jí.
ku-ře d'o-be do ze-mě.
co t'u-ká t'u-ky, t'u-ky?
u-cho by-lo u-t'a-to.

ň

no ňo nu ňu na ňa
ňo ňu ňa ňu ňa ňo

hu-ňa-tá ko-že-ši-na.
ko-ňo-vé a ko-ňá-ci.
vo-ňa-vá vo-da by-la
ve ba-ňa-té ná-do-bě.

je mě-ňa-vé po-ča-sí.
vy-mě-ňu-ji si pé-ro.
lu-ňá-ci a ká-ňa-ta
po-ží-ra-jí há-dá-ta.

ň

no ňo nu ňu na ňa
ňo ňu ňa ňu ňa ňo
hu-ňa-tá ko-že-ši-na.
ko-ňo-vé a ko-ňá-ci.
vo-ňa-vá vo-da by-la
ve ba-ňa-té ná-do-bě.
je mě-ňa-vé po-ča-sí.
vy-mě-ňu-ji si pé-ro.
lu-ňá-ci a ká-ňa-ta
po-ží-ra-jí há-dá-ta.

de dě te tě

dě_lo. dě_va se dě_sí.
se_dě_li, ne_vě_dě_li.
dě_de, co se to tu dě_je?
chu_dý ne_má o_dě_vu.
dě_lá se do ne_dě_le.

te_sa_ři te_ší la_tě.
tě_ší_me se na te_tu.
te_tě se tu lí_bi_lo.
pa_cho_le je tě_ka_vé.
má_me tě_lo a du_ši.

de dě te tě

dě-lo. dě-va se dě-sí.
se-dě-li, ne-vě-dě-li.
dě-de, co se to tu dě-je?
chu-dý ne-má o-dě-vu.
dě-lá se do ne-dě-le.

te-sa-ři te-ší la-tě.
tě-ší-me se na te-tu.
te-tě se tu lí-bi-lo.
pa-cho-le je tě-ka-vé.
má-me tě-lo a du-ši.

ne ně

ko-ně. la-ně. ně-mo-ta.
ku-chy-ně. vů-ně. bá-ně.
la-ně bě-ží do le-sa.
ve va-ně by-la vo-da.
po ví-ně by-la vů-ně.

ne-dě-le je po so-bo-tě.
pě-sí bě-ží po pě-si-ně.
dě-va ně-má ře-či ne-má.
u-há-ně-li ta-dy ko-ně
po da-le-ké ro-vi-ně.

ne ně

ko-ně. la-ně. ně-mo-ta.
ku-chy-ně. vů-ně. bá-ně.
la-ně bě-ží do le-sa.
ve va-ně by-la vo-da.
po ví-ně by-la vů-ně.
ne-dě-le je po so-bo-tě.
pě-sí bě-ží po pě-si-ně.
dě-va ně-má ře-či ne-má.
u-há-ně-li ta-dy ko-ně
po da-le-ké ro-vi-ně.

dy di ty ti
ho-dy. ho-dí. ho-di-ny.
chu-dý. chu-dí. chu-di-na.
cho-dí. cho-di-li. vo-dí.
dí-vá-me se. vi-dí-me.
dí-že. dí-lo. ná-řa-dí.

ti-še se-dě-ti. ti-ší.
le-tě-ti. le-tí. u-tí-ká.
dí-tě. dě-ti. vi-dě-ti.
má-te-li co vě-dě-ti
a na pa-mě-ti mí-ti?

dy di ty ti

ho-dy. ho-dí. ho-di-ny.
chu-dý. chu-dí. chu-di-na.
cho-dí. cho-di-li. vo-dí.
dí-vá-me se. vi-dí-me.
dí-že. dí-lo. ná-řa-dí.

ti-še se-dě-ti. ti-ší.
le-tě-ti. le-tí. u-tí-ká.
dí-tě. dě-ti. vi-dě-ti.
má-te-li co vě-dě-ti
a na pa-mě-ti mí-ti?

ny ni
ny-ní bu-de u-če-ní,
a-le ne za-há-le-ní.
jaké je to volání?
není tady nikoho.

činí-li co lenivý?
nikoli! říkáváme,
že mu dílo nevoní,
nebo že ho netěší.
komu se nelení,
tomu se zelení.

ny ni

ny-ní bu-de u-če-ní,
a-le ne za-há-le-ní.
jaké je to volání?
není tady nikoho.

činí-li co lenivý?
nikoli! říkáváme,
že mu dílo nevoní,
nebo že ho netěší.
komu se nelení,
tomu se zelení.

ou

*lou_ka. mou_ka. kou_le.
rou_ra. bou_ře. rou_cho.
mou_cha. hou_ba. hou_se.
sou_se_dé. ou_ro_da.*

*je_dou vo_zy po lou_ce,
ve_zou no_vou o_ta_vu.
sou_se_dé si po_ví_da_li,
ja_ká by_la ou_ro_da.
pe_ka_ři me_lou mou_ku.
pi_lou ře_za_li te_sa_ři.*

ou

lou-ka. mou-ka. kou-le.
rou-ra. bou-ře. rou-cho.
mou-cha. hou-ba. hou-se.
sou-se-dé. ou-ro-da.

je-dou vo-zy po lou-ce,
ve-zou no-vou o-ta-vu.
sou-se-dé si po-ví-da-li,
ja-ká by-la ou-ro-da.
pe-ka-ři me-lou mou-ku.
pi-lou ře-za-li te-sa-ři.

f
fe ve fo vo fu vu fa
fara. u fary. faráři.
fůra. na fůře. šafáři.
fiala. houfy dětí.
co to fičí a fouká?

sázíme bílé fazole.
vezeme fůru obilí.
co to bafá u boudy?
doufáme, že zase
fialy uvidíme.

f

fe ve fo vo fu vu fa
fara. u fary. faráři.
fůra. na fůře. šafáři.
fiala. houfy dětí.
co to fičí a fouká?
sázíme bílé fazole.
vezeme fůru obilí.
co to bafá u boudy?
doufáme, že zase
fialy uvidíme.

g
go ko gu ku gy ky ga
ságo. guma. galesy.
gumiguta. galilea.
žáci mívají gumu.
gumiguta jedovatá.
ságo není jedovaté.
ságo může se vařiti.
gazela je rohatá
a podobá se koze.
hugo píše a počítá.

g

go ko gu ku gy ky ga
 ságo. guma. galesy.
 gumiguta. galilea.
 žáci mívají gumu.
 gumiguta jedovatá.
 ságo není jedovaté.
 ságo může se vařiti.
 gazela je rohatá
 a podobá se koze.
 hugo píše a počítá.

a e i y o u ě

á é í ý ó ů ú ou

me l- v- s- š-

em -l -v -s -š

va-še e-va vo-lá ma-lou vi-lé-mu. o-sé-va-li u le-sa. le-sy šu-mě-ly. mí-sí-vá-me. má-me vá-ly a mí-sy.

mě-li as mí-su ov-sa. úl se vy-mý-vá. vy-sou-ší se. le-sy se vy-su-ši-ly. se-su-ly se lo-my. so-va lo-ví my-ši. má-me má-lo sí-ly.

*lil. u-lil. vy-lil. va-lil. vo-lal. vy-vo-lal. vil. u-vil. lo-vil. šil. u-šil. su-šil. šel. vy-šel. myl. u-myl.
měl. u-měl. mám. u-mím. vím. vám. mí-vám. lom. les. ves. vo-lá vás. u vás. váš. mí-váš. u-mý-váš.*

do d' - t - t' - b - p -

od -d' -t -t' -b -p

ví-tá-me tě, mi-lé dí-tě! ví-tám vás! te-ší-me se, vi-dí-me-li vás ta-dy. tou-to do-bou u vás po-bý-vá-me.

ať tu ti-še se-dí-te a pí-še-te! by-la-li ta vě-tev u-t'a-ta? u-mí-te-li od-po-ví-da-ti? by-lo lé-to. bí-lí mo-tý-lo-vé po sa-dě lí-ta-li. bu-dou-li o-bě bo-ty do so-bo-ty?

led. med. sad. sud. do-sud pí-še. sud'! po-sud'-me to pís-mo! sed'! po-sed'-te si! po-bud'-te tu! ved'-me se! od-ved' to dí-tě do-mů!

bí-lý šat. vít má loď a sít'! lať se lá-me. bob. bos. dub. lep. o-tep. sůl. důl. dům. vím. po-vím ti to sám. lo-vím. ba-vím se. pil. la-pil. po-la-pil. le-pil. po-pil-te si!

h- ch- g- k- j- f-

-h -ch -g -k -j -f

vo-lá-me ho-chy. ho-ši, sed'-te! ko-sy se ko-va-jí. lou-ka se se-ká. go-li-áš byl vel-ký, da-vid ma-lý. aj, ja-ké to hou-fy! ach, co vi-dím!

dub mí-vá ku-lo-va-té ga-le-sy. sá-go i sůl dá-vá-me do po-lév-ky. fí-ky se jí-da-jí, ja-ho-dy ta-ké. aj, ja-ký to po-vyk! ach, bě-da mi!

chod-ba. po-chod. vý-chod. chod'! chod'-me! chod'-te! hod'! od-hod' to! dej mi ta-ké! dej-te o-běd to-mu-to chu-dé-mu! je to u-bo-hý chu-d'as. po-dej-te mi koš! víš-li ja-ký je suk?

kus so-li. o-kus ká-vy! o-kus-me vo-dy! po-kus-me se o to! ta-bu-le bý-vá šik-mo. ko-šík mí-vá ví-ko. ho-šík pí-še ú-kol.

z- ž- c- č- n- ň- r- ř-

-z -ž -c -č -n -ň -r -ř

ci-zí mu-ži ho-vo-ří ci-zí ře-čí. vo-já-ci by-li po-ra-ně-ni me-či. u-vi-dím tě, až po-je-du od ot-ce. an-na vo-lá an-to-ní-na; on tu ne-ní. co se tu dě-je? oč se há-dá-te? ať se již ne-há-dá-te! dě-ti, u-tiš-te se!

koně-li ve běhu kopyty dupotají, čemu se dupoty podobají? dupoty, cupoty na zem a půdu tepotu cepů se podobají.

len. je-len. laň. laň-ka. nůž. nůž-ky. den. je-den. tý-den, den-ník. les-ník. chod-ník. ob-chod-ník. pec. pec-ka. ku-pec. ko-pec. se-káč. pe-káč.

o-tec. ry-tec. ta-líř. má-líř. za-jíc. vůz. voz-ka. važ! váž-ky. lé-kař. pe-kař. te-sař. pí-sař. ko-vář. o-ráč. vi-nař. bed-nář. ho-di-nář. u-ze-nář.

ml vl bl pl dl tl zl sl hl chl kl

žák se-dí a ml-čí. ko-tě ml-sá. ov-ce má vl-nu. ba-vl-na by-la bí-lá a čer-ve-ná. mám pun-čo-chy vl-ně-né a ba-vl-ně-né. vo-da na ryb-ní-ce se vl-ní-vá. vl-ci vy-jí. ja-bl-ko se ku-lí. v ou-li bý-vá pl-no me-du. na-pl-ní-me va-nu vo-dou. o-tec ve-dl dí-tě. ko-mi-ník vy-me-tl ko-mín.

ne-buď ml-sa-vý a-ni hl-ta-vý! pes tá-hl vo-zík. ne-mo-hl dá-le. hoch mu po-mo-hl. po-sel u-se-dl si na láv-ku a od-de-chl si. za-jíc vy-bě-hl si do po-le. ká-men pa-dl a bou-chl. za-jíc u-le-kl se a u-te-kl. voz-ka ve-zl se-no. had le-zl po ze-mi. pa-cho-lík se ří-zl. rá-na ho bo-lí. sl-zy mu te-kou. již u-ml-kl a u-ti-chl.

mla vla bla pla dla tla kla hla chla zla sla žla šla

mla-tec mlá-tí. mlá-dež se u-čí. se-dá-me v la-vi-cích. še-di-vé vla-sy ne-bý-va-jí na mla-dé hla-vě. blá-tem ne-ra-di cho-dí-me. o-blá-zek je ku-lo-va-tý ká-men. plá-tě-ná zá-pla-ta. pla-tí-me pe-ně-zi. so-bo-ta bý-vá den vý-pla-ty. pla-né ja-bl-ko je ky-se-lé. za-jíc je pla-chý. had se pla-zí.

dlá-tem dla-be-me. dla-ní hla-dí-me. je-hla pa-dla na po-dla-hu. kouř tla-čí v o-či. tla-cha-la li-dé ne-mi-lu-jí. dív-ka za-me-tla; po-tom se-dla a če-tla. o-bi-lí má kla-sy. ko-vář má kla-di-vo. vo-da te-kla. hla-do-vý chla-pec pla-kal. o-chla-di-lo se. ze zla-ta ra-zí se du-ká-ty. sla-bý má-lo u-ne-se. po žla-bech te-če vo-da mat-ka šla na po-le.

vle ble mlu plu dlo slo hli kli zlou slou

v le-se je mech. vo-sa vle-tě-la do ko-mo-ry. mat-ka ple-te. mě-síc je ble-dý. ká-va by-la u-mle-ta. vy-kle-pej o-děv! hle-dí-me si u-če-ní. kle-čí-me a mo-dlí-me se. my-sli-vec vy-šel z le-sa. rol-ní-ci ve-zli o-bi-lí. co se dě-lá ze hlí-ny? co klí-čem od-my-ká-me? co ply-ne po vo-dě? co se dě-lá ve mlý-ně?

pla-vec plo-ve. v lé-tě bý-vá te-plo. sá-dlo i má-slo od te-pla se roz-plý-vá. plu-hem o-rá-me. co se ne-slu-ší, to se ne-mlu-ví. vo-da bý-vá hlu-bo-ká. dě-ti v le-se za-blou-di-ly. ne-moc-ným slou-ží-me. je-hlou se ši-je. po-le je dlou-hé a ši-ro-ké. ne-po-slou-chá-li dí-tě ro-di-čů, bu-de mí-ti zlou od-pla-tu.

tr dr vr br hr chr kr

ví-tr fu-čí. tr-ní tr-há o-děv. ko-za tr-ká. me-tr je mí-ra. li-tr je ná-do-ba na mě-ře-ní. pe-tr se-dí na

ze-le-ném dr-ně; u-tr-hl si rů-ži a dr-ží ji. na tr-hu se tr-ží pe-ní-ze. su-ché ko-lo vr-zá. ho-lub vr-ká. pes vr-čí. vr-ba bý-vá u po-to-ka. no-ha br-ní-vá. hu-sa má br-ky. br-zy bu-de ja-ro. ko-pr vo-ní. ka-pr plu-je ve vo-dě.

hr-né-ček se roz-tlou-kl. ka-me-ní se hr-ne. ve-li-ký ví-tr slu-je vi-chr. my-sli-vec má chr-ta. rá-na kr-vá-cí. kr-ka-vec lí-tá. cu-kr dá-vá se do ká-vy. zr-ní dr-tí se ve mlý-ně. zr-ca-dlo u-ka-zu-je, ja-ký je o-bli-čej. sr-na bě-ží. žen-ci ža-li o-bi-lí sr-pem. pil-né-ho u-če-ní ne-mr-zí.

mra pra bra vra hra chra kra

mra-zy po-mi-nu-ly. mra-ky ví-dá-me na o-blo-ze. bý-vá za-mra-če-no. mra-ve-ne-ček je pra-co-vitý. ne-ní chle-ba bez prá-ce. o-brá-tí-me se na pra-vo a na le-vo. vra-ta se za-ví-ra-jí. bra-tr se již navrá-til; teď hra-je na hou-sle. ko-tě je hra-vé. se-no hra-be se hrá-bě-mi. chrá-ní-me se je-du.

krá-čí-me po kra-ji le-sa. vrá-na krá-ká. dej že-brá-kům po kra-jí-ci chle-ba. krá-va že-re trá-vu. zla-to je dra-hý kov. tr-há-me zra-lé o-vo-ce. v lé-tě nás trá-pí-vá hor-ko a ží-zeň. prá-dlo se su-ší. ve mlý-ně se prá-ší. o-rel je dra-vý; má sil-né drá-py. ta-bu-le je hra-na-tá. za-hra-da bý-vá o-hra-ze-na plo-tem.

bro pro dro tro hro chro kro

bru pru dru tru hru kru

bry pry dry drý brou krou

za do-bro-di-ní po-dě-kuj! o-tec pro-hlí-ží mo-je se-ši-ty, pro-vaz-ník dě-lá pro-va-zy. na-dro-bí-me chle-ba do mlé-ka. ji-tro je po no-ci. le-ni-vé-mu nou-ze hro-zí. chro-mý u chrá-mu se-dí a pro-sí. krá-čí-mé-li, dě-lá-me kro-ky.

sud má o-bru-če. vr-bo-vé pru-ty se o-hý-ba-jí. drů-bež zo-be zr-ní. tru-hlá-ři dě-la-jí tru-hly. hru-bý pí-sek ko-pe se u ře-ky. do-brý po-má-há rád chu-dé-mu. mech je ky-prý. mou-drý u-mí po-ra-di-ti. vra-beč je chy-trý. kru-pař pro-dá-vá krou-py a kru-pi-ci. no-že brou-sí-me na bru-se. brou-ci le-zou.

bři při vři kři dři tři

bře pře vře kře dře tře

bří-za má bí-lou ků-ru. do-bří li-dé ze zlé-ho se ne-ra-du-jí. ko-při-va pá-lí. po-dél sil-ni-ce bý-vá pří-kop. za-vři vra-ta! mří-že by-ly že-lez-né. za-hří-vá-me se chů-zí. by-la vel-ká vi-chři-ce. čá-ra je pří-má ne-bo kři-vá. mou-cha má kří-dla. tři bra-tři. u-tři si ru-ce! dří-ví se ře-že pi-lou. dří-ve při-šel do mlý-na, dří-ve se mu se-me-le.

do-bře se tu cho-vej-te! ni-ko-mu ne-pře-ká-žej-te! pří-ze se pře-de. ze vře-lé vo-dy se kou-ří. chu-ra-vé dít-ko u-mře-lo. slu-něč-ko hře-je. trá-va o-kře-je a za-ze-le-ná se. kře-men je kře-sa-cí ká-men. la-vi-ce je dře-vě-ná. ne-ku-puj, če-ho ne-po-tře-bu-ješ.

vlk brk

u-mlk-ně-te! mlč, žá-ku, do-kud tě ne-vo-la-jí. po-mlč-me o tom! ne-buď mls-ný! mls-ků si ne-ku-puj! vlk u-dá-vil ov-ci. je tu vlh-ko. do vlh-ké trá-vy ne-se-dej! sud byl pln vo-dy. na-plň-te kád' vo-dou! plž se pla-zí.

drn je ze-le-ný. hu-deb-ní-ci drn-ka-li na hou-sle. do-bře drž pé-ro! trn bo-dá. trn-ky by-ly trp-ké. vrch je vy-so-ký. brk je du-tý. hrn-číř dě-lá hrn-ce. chrt se že-ne za srn-cem, krt či-li kr-tek ry-je a vy-hr-nu-je ze-mi. hu-sa má dlou-hý krk. rol-ník má srp i ko-su. ú-trp-né-mu je chu-dé-ho lí-to. mi-lo-srd-ný po-má-há chu-dé-mu. sle-pý že-bře; do-bré srd-ce od ně-ho se ne-od-vra-cí. prš-ka za-čí-ná po kap-kách.

dva dve dvi dvo dvu dvě dvou

tv- zv- sv- cv- lv- rv- chv- kv-

dva ko-ně ví-ce u-ve-zou než je-den. zla-tý pla-tí pět dva-cet-ní-ků. tvá ru-ka buď u-my-ta, a tvá-ře tvo-je ta-ké! zvo-ny zvo-ní. přá-te-lé se zvou. o-zví se, vo-la-jí tě! zvy-kám prá-ci. vě-ci svo-je po-řá-dám. hle-dím si své-ho u-če-ní. cvi-če-ní dá-vá u-mě-ní. kůň cvá-lá. cvo-ček je hře-bí-ček se ši-ro-kou hla-vič-kou.

vůl řve. lvo-vé sil-ně-ji řvou. o-ho-nem švi-ha-jí. co u-chvá-tí, to se jim ne-vy-rve. mou-drý sám se nechvá-lí ani ne-ha-ní. le-ni-vé-mu chví-le dlou-há. vrá-na kvá-ká. zva-dlý kví-tek o-pa-dá. z va-še-ho dvo-ra vy-jel vůz; po-je-de k va-še-mu po-li. ke zlé-mu ni-ko-ho ne-svá-děj! žva-tla-vý mlu-ví-vá ne-roz-um-ně.

tma tmy tme tmě tmo tmu tmou

dm- zm- sm- hm- chm- km- rm- jm- čm-

bu-de tma. tmí se. se-tmě-lo se. noc je tma-vá. měch se dme. ví-tr fou-ká, vl-ny se dmou. z ma-sa va-ří se po-lév-ka. jez, a-le s mě-rou! ne-moc-ný se ne-smě-je; ne-ní mu do smí-chu. na po-smě-váč-ka také do-chá-zí.

dře-vo mů-že-me hma-ta-ti. dře-vo je hmo-ta. do pi-va dá-va-jí tro-chu chme-le, aby by-lo na-hoř-klé. svě-tlo se kmi-tá. na-tr-hej-te na po-li rme-nu! rmou-tí-me se, že pan kmo-tr je ne-mo-cen; má-me zá-rmu-tek. jak se jme-nu-ješ? jak se jme-nu-je váš o-tec? u-jmi se to-ho, ko-mu se u-bli-žu-je. vo-da v mo-ři je sla-ná a hoř-ká. čme-li dě-la-jí med.

sna sne sně snu sno sni snou

zn- dn- tn- hn- kn- mn- vn-

u-sne-me; ze sna se pro-bu-dí-me. sno-vé nás dě-sí i tě-ší. při-by-lo sně-hu. pí-še-me zno-va. sly-ší-

*me zně-ní zvo-nů. dno-vé rych-le mi-ze-jí. ne-u-tni se! hnu-ly se vo-zy s ná-kla-dem. vy-hni se ko-ním!
pěk-nou kni-hu rá-di čí-tá-me. vnu-ko-vé dě-dů po-slou-cha-jí.*

*kme-ny pnou se do vý-še. je zi-ma; mnu si ru-ce. hne-dle jak po-mi-ne zi-ma, u-vi-dí-me a po-zná-me
sně-žen-ky. ve dne pra-cu-je-me, v no-ci od-po-čí-vá-me. sna-ži-vé-ho ne-ní tře-ba ku prá-ci hná-ti. br-zo
bu-dou žně. za-čne-me ží-ti o-bi-lí. žen-ci žnou o-bi-lí sr-pem. po-ža-té o-bi-lí se vá-že ve sno-py. ne-
hně-vej se na mne! sná-šej se do-bře se svý-mi zná-mý-mi!*

sta sto ste stu stou sti stě

ct- kt- rt- vt- pt- št- čt-

*na pa-ho-rek ce-sta vy-stu-pu-je. na vr-šíč-ku sto-jí ko-ste-lí-ček. stu-dán-ka má vo-du stu-de-nou.
do-bré dí-tě ctí své ro-di-če i ji-né sta-ré li-di. po-cti-vý ci-zí-ho jmě-ní se ne-do-tý-ká. kte-rý člo-věk
sto-jí o jmě-ní ci-zí, při-chá-zí o jmě-ní své a k to-mu je-ště o do-bré jmé-no. zu-by a rto-vé zá-vo-ry
dvo-je, a-by hlou-pé slo-vo ne-u-klou-zlo.*

*v tu-hé zi-mé bý-vá tlu-stý led. ptá-ků mno-ho kru-tým hy-ne mra-zem. vla-što-vi-ce na zi-mu od-léta-jí.
na ja-ře do-stá-va-jí by-li-ny šť-a-vu. ptá-ci se vra-ce-jí. na ce-stu ni-ko-ho se ne-pta-jí. pil-né-ho žá-ka
čte-ní tě-ší. pil-né-mu se ště-stí do-stá-vá, a-le z le-ni-vo-sti bý-vá nou-ze ji-stá.*

kdo kde kdy zde zda zdi zdě

rdí vdo bdě jdu jde jdi jdou

*kdo se ptá, do-ptá se. kde tě ne-zvou, tam se ne-hrň! kdy se bu-de zde zdí-ti? zda-li již na ja-ře? zdě-
ný dům je pev-něj-ší než-li dře-vě-ný. v do-mě bý-va-jí chod-by. rů-že se rdi. o-blo-ha se ně-kdy za-rdí-
vá. kdo zde bdí tak dlou-ho do no-ci? mat-ka pro-bdě-la noc u lůž-ka dí-tka ne-moc-né-ho.*

*kdo hle-dá, na-jde. co kdo na-jde, vrá-ti-ti má to-mu, ko-mu to ná-le-ží. kam jde-te? jde-me do chrá-mu
pá-ně. já tam ta-ké pů-jdu. kdy při-jde o-tec? tou-to ce-stou si za-jde-me, o-nou ce-stou si na-de-jde-me.
do-jdi mi na po-štu! vy-jdě-me si do po-le! o-de-jdě-te, již je po-zdě. ne-jdou-li va-še ho-di-ny po-zdě?*

ska sko sku ske sky skou

zk- ck- šk- čk- řk- lk- tk- vk-

*ze ská-ly se lá-me ká-men. sko-ři-cí se ko-ře-ní jí-dla. dej chu-dé-mu sky-vu chle-ba! myš pro-klou-
zla sku-li-nou. z ka-me-ne sta-ví-me do-my. z ko-no-pí se ple-tou pro-va-zy. zkou-ší-me se, u-mí-me-li
čí-sti. če-ské dí-tě mlu-ví če-sky či-li po če-sku; ně-me-cké dí-tě mlu-ví po ně-me-cku.*

*ve ško-le se žá-ci u-čí. mra-zy ško-dí-va-jí kvě-tu. z le-ni-vo-sti bý-vá ško-da vel-ká. já řku: po-čká-
te-li na mne tro-chu? tka-dl-ci tka-jí plá-tno. u-bo-hý lká a na-ří-ká; po-tka-lo ho ne-ště-stí. v ko-ste-le se
mo-dlí-vá-me. v ky-pré ze-mi hoj-ně ro-ste o-bi-lí. v ku-chy-ni se va-ří jí-dlo. bu-de zkou-ška.*

*jsi vsi vzi rzi chci rci
pše mše mže lže vče dce*

kde jsi? jsi-li pak zde či ne-jsi? kde jsou žá-ci? jsou-li při psa-ní po-zor-ní? jde-me ze vsi. psi ště-ka-jí. co vám ro-di-če do-vo-lí, to si smí-te vzí-ti. že-le-zo bý-vá se-žrá-no ode rzi. o-tec vo-lá dce-ru a pra-ví: jdi k mat-ce a rci jí, že tě chci vzí-ti do mě-sta.

ze pše-ni-ce me-le se mou-ka. vše-mu ne-roz-u-míš. o-mše-ný ká-men je ze-le-ný. pr-ší-li jen má-lo, pra-ví-me, že mží. roz-my-sli se v o-ka-mže-ní! ne-lži ni-kdy! kdo lže, o tom se pra-ví, že i kra-de. co by-lo vče-ra, a co bu-de zej-tra? vče-la bzu-čí. zví-řá-tek na ze-mi je po-čet ne-sčí-sl-ný. z če-ho se dě-la-jí sto-ly, z če-ho klí-če, z če-ho hrn-ce?

*zho zha zhu zhy zhou
lh- vh- jh- žh- sch- vch-*

zha-sí-me sví-ci. rá-na se zho-jí. ko-čka zhu-bí mno-ho my-ší. z há-je roz-lé-há se hla-hol ptá-ků. za-tu-hé zi-my mno-ho ptá-ků zhy-ne. kru-po-bi-tí bý-vá zhou-ba po-lím. v o-hni dře-vo sho-ří. rád-ky po-čí-tá-me s ho-ra ne-bo z do-la. ne-lhu ni-ko-mu a lhá-ti ni-kdy ne-chci. pes má v hu-bě sil-né zu-by.

o-sel no-sí-vá jho a bře-me-no. žha-vý u-hel pá-lí. jsi tak ble-dý, co ti schá-zí? v do-mě bý-va-jí scho-dy. ku-dy vchá-zí-me do do-mu? v cha-tr-či pře-bý-va-jí li-dé chu-dob-ní. tcho-ři plí-ží se do kur-ní-ků. dít-ky ple-tou vě-ne-ček z chu-do-bi-ček. z ry-bi-čky bý-vá ry-ba, z chy-bi-čky chy-ba.

zbu dba žba spa špa čpa

čme-lá-ci a vče-ly bzu-čí-va-jí. zbu-dí-me se rá-no po spa-ní. žá-ci u-čí se čí-sti a psá-ti. spí-li dít-ko, ne-bud' ho! ma-lý o-heň ve-li-ký dům spá-lí. spo-ko-je-ný pře-stá-vá na má-le. če-leď po-slou-chá ho-spo-dá-ře a ho-spo-dy-ně. z ba-vl-ny se ple-tou pun-čo-chy. za-zpí-vej-me si! pil-ný pro-spí-vá v u-če-ní. ne-dba-lé-ho a ne-způ-sob-né-ho li-dé ne-mi-lu-jí.

z pi-va va-ří-vá se po-lév-ka. v po-to-ce bý-va-jí ra-ci. na ve-čer se děl-ní-ci vra-cejí s po-le. po-hád-ky po-slou-chá-me s po-tě-še-ním. žbá-ny dě-la-jí se ze hlí-ny ne-bo z cí-nu, žbe-ry jsou ze dře-va. hle-dím, a-bych ne-měl ru-kou špi-na-vých. kouř čpí. ci-bu-le je čpa-vá.

*sml zvl spl zhl schl
str zdr svr zhr skr*

mls-ný sml-sal sme-ta-nu; a-le byl po-ká-rán. z vl-ny se dě-lá su-kno. po-cti-vý, co slí-bí, to i spl-ní. pes zhl-tal, co mu by-lo dá-no. ko-řen u-schl. tla-chal sml-čí jen to, co se mu ne-po-ví. da-le-ké ho-ry bý-va-jí v ml-ze.

ská-la str-mí do vý-še. tr-pě-li-vý mno-ho str-pí. zdr-ží-me se spa-ní. ku-pec str-žil o tr-hu mno-ho pe-něz. z br-ků se dě-la-jí pé-ra. shr-ne-me hrá-šek do hr-né-čka. ká-men svr-žen byl s vr-chu do-lů. ne-po-zor-ný se mů-že zmr-za-či-ti. zhr-dá ten, kdo my-slí, že nad něj ne-ní. při psa-ní ne-sed' skr-če-ně! dře-vo ne-ní tak tvr-dé ja-ko že-le-zo.

most vlak krok zvon

nad vo-dou bý-vá most. list je ze-le-ný. pil-né-mu česť, le-ni-vé-mu půst. na rá-ny se dá-vá masť. na my-ši se lé-cí past'. cí-tí-me ra-dost' i ža-lost', bo-lest' i sla-bost'. zla-to má lesk. hra-cho-vý lusk je du-tý. pysk je část' úst. vče-ly dě-la-jí med a vosk.

vlak je-de. vlas je ten-ký. klas má zr-ni. děl-ník jde na mlat; do-sta-ne plat. chléb za-há-ní hlad. slý-chá-me hlas a hluk, pláč a křik.

po-zor na kaž-dý krok. krej-car je o-krou-hlý ja-ko kruh. brok je ku-la-tý. krev je čer-ve-ná. má-me zrak, sluch, čich a chuť i hmat. zvon zní. chmel dá-vá se do pi-va. čmel je vět-ší než-li vče-la. rmen je do-má-cí lék. kmen se pne do vý-še. ká-men bý-vá o-mšen. v zi-mě pa-dá sníh.

sklo skro mzda

sklo je křeh-ké a prů-hled-né. ze skla se dě-la-jí lá-hve a skle-ni-ce. do skle-pa ve-dou scho-dy. kam sklá-dá-me své kni-hy? špí-na je o-škli-vá. v kla-se je zr-ní. mat-ka za-mkla po-koj. vl-na dá se stla-či-ti. splá-če ně-kdy, kdo se ni-če-mu ne-na-u-čil. le-noch byl dů-tkli-vě na-po-me-nut. de-štěm zvla-žu-je se pů-da zem-ská.

mat-ka skro-ji-la chléb a da-la dít-ku skro-je-ček. ve-dlé če-la jsou skrá-ně. list má dvě stra-ny. se-stra by-la strá-pe-na, že ne-ní zdrá-va. stro-my ro-stou zdlou-ha. z mra-čen li-je se déšť. stmí-vá se. prach se zdví-há. zblou-di-li jsme s ce-sty. chod' zpří-ma, mluv u-pří-mně! ho-den jest děl-ník své mzdy. ne-msti se! msty ve svém srd-ci ne-cho-vej!

prst trest strom pstruh

prst je ru-ky část'. se-vře-ná dlaň je hrst'. za-jíc má je-mnou srst'. prst' je ky-prá země v za-hra-dě. smrk má je-hli-čí. ko-nec ži-vo-ta ve-zdej-ší-ho je smrt'. na lhá-ře trest. plášť je pří-hod-ný do de-ště. hlíšť vy-lé-zá po de-šti ze ze-mě. na o-blo-ze ví-dá-me blesk. švest-ky zra-jí na pod-zim.

dub je les-ní strom. nad ná-mi v po-ko-ji je strop. vo-ják je o-zbro-jen; má zbraň. kdo se bo-jí, cí-tí strach. z krej-ca-rů bý-va-jí zla-té. je-sťráb lí-tá ve vzdu-chu. ne-moc-ný vzdy-chá; slý-chá-me je-ho vzde-chy. stře-da je pro-střed-ní den v tém-dni. hřbet je zad-ní část' tru-pu. pěk-ná ry-ba je pstruh; mi-lu-je zvlášť či-sté hor-ské po-to-ky. či-stý vzduch je nej-lep-ší lék.

N Noc. Nexamysl.
M Milada. Mojmir.
V U Vít. Urban.
O Otakar. Olga.
Č Č Ctibor. Čech.
Ch Chruďoš. Cherub..
G Gabriel. Gustav.
E Eva. Eliška.
S Samuel. Štěpán.
Ž Žaběla. Židov.
J Jaroslav. Jiří.
H Havel. Helena.
K Kateřina. Karel.
P Pavel. Přemysl.
R Rudolf. Ružena.
Ř Řehoř. Říp.
B Božena. Bohuš.
T Terezie. Tomáš.
F František. Filip.
L Lidmila. Libuše.
D Daniel. Dobravka.
Ž Ždeněk. Ždenka.
Ž Žofie. Želina.
A Anna. Adolf.

N Noe. Nezamysl.

M Milada. Mojmir.

V U Vít. Urban.

O Otakar. Olga.

Č Č Ctibor. Čech.

Ch Chrudoš. Cherub.

G Gabriel. Gustav.

E Eva. Eliška.

S Samuel. Štěpán.

I Izabela. Izidor.

J Jaroslav. Jiří.

H Havel. Helena.

K Kateřina. Karel.

P Pavel. Přemysl.

R Rudolf. Růžena.

Ř Řehoř. Říp.

B Božena. Bohuš.

T Terezie. Tomáš.

F František. Filip.

L Lidmila. Libuše.

D Daniel. Dobravka.

Z Zdeněk. Zdeňka.

Ž Žofie. Želina.

A Anna. Adolf.

O C Č Ch S Š P

Očima vidíme. Okolo vesnice bývají pole. Cín je kov bělavý. Cepem se mlátí obilí. Čas jarní jest nám milý. Chléb je pokrm. Chudoba cti netratí. Slunce vydává světlo. Soudek plný nezvučí. Šípkový keř je trnitý. Šat i stravu měj dle stavu. Po noci nastává den. Po práci je milé odpočinutí.

O C Č Ch S Š P

Od rodičů máme mnoho dobrého. Co nemilo tobě, nečiň jiným. Čeho nemáš, neslibuj. Člověk ku práci stvořen jest. Stro-my ro-stou po-malu. Šetři svého zdra-ví! Ší-dlo v pytli se neutají. Chyba se má opravit. Chromý kuň daleko neujde. Podlé práce bývá plat.

Z Ž I J U V K

Zlato je pěkný žlutý kov. Zahálka je počátek zlého. Žíly jsou duté. Žába žije v kalužině. I zvíře cítí bolest. I moudrý může pochybiti. Jídej střídme, budeš dlouho živ. Jaká práce, takový plat. Ušima

slyšíme. Umíme čísti. Vlasy jsou na hlavě. Vrána kráká. Klasy hluché nemají zrní. Klíčem otvíráme.

Z Ž I J U V K

Zvuk se rozléhá. Žito roste na poli. I moucha se brání. Jablko nepadne od stromu daleko. Jak ty jsi k jiným, tak i oni budou k tobě. Učte se rádi! Vraty vjíždíme do dvora. Za pravdu se nikdy nestyd'! Žádná lež není bez trestu. Jahoda je dítek lahoda. Učiň rychle, co ti rodiče poroučejí. Vánoce jsou svátky radostné. Kámen se kose nepoddá.

N M H R Ř B T

Nad námi jest obloha. Nehrej sirkami! Mlatec mlátí obilí. Mléko je zdravý nápoj. Hlava je část těla. Hlad je nejlepší kuchař. Na bílý chléb máslo, na černý hlad. Ryby žijí ve vodě. Řeč zdvo-ři-lá mnoho pro-spí-vá. Buk je strom. Brada je pod ústy. Tráva je zelená. Trní bode.

N M H R Ř B T

Nech ležeti, co není tvého! Mouka se mele ve mlýně. Hraček do školy nenos! Ran-ní ptáče daleko u-skáče. Na palouce roste pěkná tráva. Řádek po řádku, a strana je přečtena. Bez učení není umění. Beran má kroucené rohy. Tulipán je pestrá květina. Topol je strom vysoký. Týden má sedm dní.

D A L E F G

Dlaň je hladká. Dům se staví z cihel a z kamene. Ani kuře darmo nehrabe. Led je kluz-ký. Laň skáče. Adam a Eva byli naši první rodiče. Fazole se sázejí. Antonín pomáhá Filipovi, Emanuel Františkovi. Galesy rostou na dubech. Gazela podobá se koze.

D A L E F G

Deštěm se zavlažuje půda. Dým nebývá bez ohně. Lži se varuj! Lháře lidé nemilují. Eva byla matka Kainova i Abelova. Fiala libě voní. Goliáš byl poražen od Davida. Rok má čtvero počasí: jaro, léto, podzim a zimu. Mráz škodívá květu. Není růže bez trní. Všecko má svůj čas. Co naseješ, to žítí budeš.

Čtení poučné.

Dítko doma a ve škole.

1.

Milý Pán Bůh.

Od milého Pána Boha
dobrodiní máme mnohá;
kdo se k němu modlívá,
posílnění nabývá,
aby se mu dobré dílo
také dobře podařilo.

* * *

Pomoz nám, ó Bože milý,
bychom dobře pochopili
všecko svoje učení;
uděl daru umění!
V tom ať prospíváme stále
ke Tvé, Pane, cti a chvále!

2.

Dobrý počátek.

„Vstávej, Bohumilku!“ volávala ráno milá matička na svého synka. „Vstávej, již nastal nový den.“

A Bohumilek nelenil. Vstal rychle.

Sám slušně a řádně se umyl, učesal a oblekl.

Potom poklekl a pomodlil se ku Pánu Bohu, aby jej a dobré jeho rodiče zase ochraňoval.

Tak učinil dobrý počátek dne.

3.

Dobrý pořádek.

Bohumilek věděl, kdy má vyjít z domu, aby ve škole byl ve pravý čas.

Nikdy se neopozdil.

Než vyšel, vzal vše, čeho k učení potřebí bylo.

Ničeho nezapomněl.

Po cestě nekřičel.

Setkal-li se někdy se žákem Prokopem, šli spolu slušně.

Když ke školní světlici přišli, tiše dvěře otevřeli a pozorně je zase zavřeli.

Potom sedli na svá místa.

Tam své školní věci do příhrádky uložili.

Byli to pořádní žáci.

* * *

*Od Boha učiním počátek,
a dobrý bude pořádek.*

4.

Tichý žáček.

Bohuslávek chodil do školy, aby se tam učil. Byl žákem. Když do školy vstoupil, usedl do lavice. Seděl tam rovně a tiše. Nemluvil ani nahlas ani pošeptmo. Jen když se ho otázel pan učitel, vstal a odpověděl. Tu mluvil hlasitě. Když domluvil, zase zticha usedl. Cokoli dělal, dělal bez hluku. Panu učiteli líbila se jeho tichost' velice. Říkával často žákům: Buďte všickni tak tiší jako Bohuslávek! Žáčkové poslechli. Při své školní práci nikdy nehlučeli. I mimo školu vždy slušně se chovali. Kdo je tak vídal, míval z nich radost'.

5.

Hodná Bětuška.

Bětuška když přišla ze školy domů, nezapomněla nikdy rodičů svých pozdraviti. Také pozdravila jiné lidi, kteří u rodičů jejích právě byli. Potom uložila školní věci na místo vykázané. Našla je pokaždé snadno, když jich potřebovala.

Nikdy z domu bez dovolení neodběhla.

Ptávala se svých rodičů, chtějí-li práci jakou jí uložit, nebo má-li jim dojít někam.

Co jí rodiče poručili, vykonala ráda a bez meškání.

Když jí bylo dovoleno, pohrála si chvílku ale slušně a tak, aby ani sobě ani jiným neuškodila.

6.

Píseň o hodném dítěti.

*Hodné dítě časně vstává,
lenosti se nepoddává.*

*Řádně myje se a strojí,
říká modlitbičku svoji.*

*Potom k otci, matce spěje,
dobrého jim jitra přeje.*

*Slušně je vždy pozdravuje,
za všechno jim poděkuje.*

*Věci svoje chová čistě,
každou na pořádném místě.*

*Do školy pokojně kráčí,
nepostává, nečtveračí.*

*Ve škole se pilně učí,
ani jednou nezahlučí.*

*Ku posluze hbitě má se,
poslušno je v každém čase.*

7.
Milé dítky.

Milé jak ty kvítky
poslušné jsou dítky;
něžná jak poupátka
malá jsou robátka;
dražší nad perličky
jsou hodné dětičky.

8.
Matčina láska.

Děťátko ty milé,
máš to chvíle blahé,
matička když líbá
poupátko své drahé.

Ó, jak starostlivá
tebe opatruje,
každinký tvůj krůček
s láskou ochraňuje!

A jakou jí činí
radost nad radostí,
když jen tebe, dítko,
vidí bez žalosti.

O těle a o duši.

9.
Tělo moje.

Mám hlavu, trup, paže a nohy.

To vše spolu je tělo moje.

Hlava sama není celé tělo.

Hlava jest jen část' těla.

Trup, paže a nohy jsou také části těla.

Části těla jmenují se jinak údy.

10.

Pozor na tělo!

*Pozor dám si, by mne tělo
vlastní vinou nebolelo;
z nemírnosti, svévolnosti
mívá dítě žalu dosti.*

11.

Části hlavy.

Obličej je přední část' hlavy.

Temeno je horní část' hlavy.

Týl je zadní část' hlavy.

Temeno a týl kryty jsou vlasy.

12.

Části obličeje.

Čelo není celý obličej.

Jest to jen část' obličeje.

Jiné části obličeje jsou: dvě skráně, dvě uši, dvě oči, dvě líce, nos, ústa, brada.

Části úst jsou: čelist' horní a čelist' dolní, ret horní a dolní, dásně, zuby, jazyk, patro.

Části oka jsou: dvě víčka a bulva.

Na víčkách jsou řasy.

Nad očima jest obočí.

* * *

*Dvě kukačky vedlé sebe sedí,
jedna druhé nevidí. — Co je to?*

* * *

*Jen jedna řada zubů,
a přec tuze kousá. — Co je to?*

13.

Budu se umývati.

*Kdo si líce čistě mývá,
kdo si slušně česá vlásy,
ve škole rád vídán bývá,
chvály dochází a lásky.*

14.

Části paží.

Části paže jsou: rameno, loket a ruka.

Části ruky jsou: dlaň a prsty.

Prsty se jmenují: palec, ukazováček, prostřední prst, mezenec, malíček. Na prstech jsou klouby a nehty.

* * *

Kdo štípe bez nehtů?

15.

Ruce moje.

*Zde ruka, zde ruka, pět prstů na ní; ta pravá, ta levá s loktem a dlaní. Teď malé ruce ještě si hrají;
až budou silnější a k dílu schopnější, práce dost' nadělají.*

16.

Jak se tleská ručkama.

*Pa-ci, pa-ci, pa-ci-čky!
dal nám Pán Bůh ru-či-čky,
a-by ru-čky dě-la-ly
a no-ži-čky bě-ha-ly.*

*Tak si slo-va v sla-bi-čky
roz-dě-lu-jí dě-ti-čky.*

17.

Nohy moje.

*Nohy mám a pevně stojím; že bych padl, se nebojím. V chůzi, běhu pozor dám, bez potřeby
neskákám. Zpříma jako voják chodím, v blátě nikdy se nebrodím.*

18.

Vidím.

Vím, že jest obloha, slunce, měsíc. Vím, že jsou mračna a hvězdy. Vím, že jsou na zemi hory a roviny, lesy, louky a pole, města i vesnice. Vím to vše proto, že to vidím. Vidím očima. Jsem vidomý. Mám zrak. Jsou také někteří lidé, kteří očima nic nevidí. Takoví zraku nemají. Jsou nevidomí či slepí.

19.
Oči moje.

Mám dvě jasných, bystrých očí; ty se hbitě, kam chci, točí. Vidím domy, stromy, pěkné kvítí, i jak slunce na obloze svítí. Milý Bůh dal potřebný mi zrak; slepým, ach! je všechno temný mrak.

20.
Co očima pozorujeme.

Oči máme, abychom jima pozorovali, co kolem nás jest a co kolem nás se děje.

Pozorujeme, které části má školní světnice.

Které věci jsou ve školní světnici?

Které osoby přicházejí do školy?

Co je ve škole před námi? co za námi? co v pravo? co v levo? co nad námi? co pod námi?

Co vidáme ve příbytku svých rodičů?

Co vidáme na domácím dvoře? co ve stodole? co ve městě? co ve vesnici? co venku v širém poli?

Rozeznáváme zrakem, že sníh je bílý, tráva zelená, obloha modrá, krev červená, sláma žlutá, uhl černý, sklo průhledné, dřevo neprůhledné.

Zrakem poznáváme, že míč je kulatý, válec oblý, krejcar okrouhlý, věž vysoká, chaloupka nízká, kůň veliký, myš malá, bidlo dlouhé, tužka krátká, silnice široká, stezka úzká, pravítko přímé, srp křivý.

21.
Opatrný Petr.

Petr když chodil, díval se pozorně na to, co před ním leží. „Proč to činíš?“ ptal se ho Matěj, který s ním chodil.

„To činím proto,“ odpověděl Petr, „abych do ničeho nekopl, abych o nic neklopýtl, abych neupadl.“

Že tak Petr vždy činil, byl *opatrný*.

Že byl opatrný, nikdy ani do čela ani do kolena ani do lokte se neudeřil.

22.
Slyším.

Vím, kdy je hluk a kdy ticho.

Vím, kdy zvon zvoní, kdy hudba se rozléhá, kdy kolo vrzá, kdy vůz rachotí, kdy voda šplouchá, kdy otec mluví, kdy dítě pláče. Vím to vše, proto že slyším. Slyším ušima. Mám sluch. Kdo sluchu nemá, je hluch.

23.

Uši moje.

U hlavy mám uši, těma poslouchati sluší. Slyším-li volati tatínka, nebo zavolá-li matinka: „Pojď sem, dítě, pojď sem hbitě,“ ani chvilku nelením, bez prodlení běžím k nim. Obadva mě rádi mají, někdy také říkávají: „Poslušno vždy bud', mé dítě!“

24.

Poslouchej!

Zima byla a sněhu velmi mnoho.

Chlapci pojížděli na saních.

Z komůrky vynesl též Karlík sáňky své a optal se otce: Smím-li, tatínku, voziti se na saních?

Nesmíš, odpověděl otec, kašleš.

Na ta slova chlapec odnesl sáňky zase do komůrky a vrátil se do světnice.

Matka přinesla láhvičku, nalila něco šťávy na lžici, podala Karlovi užívati a pravila: To ti lékař posílá; budeš-li toho užívati, kašel tě trápití přestane. Karel okusil léku, ale nechtělo se mu do něho; byl hořký. Avšak matka poručila: Karle, pij! Karel se již nezdráhal, nýbrž užil léku, a brzo bylo po kašli.

Poslušnost — pěkná cnost'.

25.

Čichám.

Vím, že růže jinak voní než fialka, že víno jinak páchne než pivo, že sýr jinak čpí než cibule.

Vím to, neboť čichám. Čichám nosem. Mám čich.

26.

Opatrná Verunka.

Verunka jednou na večer byla sama doma. Pojednou ucítila zápach, jako když vlněný oděv doutná. Nemeškala, hledala po světnici, kde by se co pánilo, avšak ničeho nemohla najíti. Konečně vstoupila do kuchyně. Zde na zemi byla hromada prádla ku praní uchystaného, a z toho vystupoval dým veliký. Někdo tam zatrousil hořící sirku, od níž i prádlo chytilo. Verunka se sice ulekla, avšak rychle se vzpamatovala, běžela a zavolala souseda. Sousedovi se podařilo oheň udusiti, prve než plamen vyšlehl. Přijít' o chvíli později, a celé stavení bylo by vyhořelo.

Opatrnosti nikdy nezbyvá.

27.

Okouším.

Vím, že med jinak chutná než ocet, sůl jinak než cukr. Vím to, neboť okouším jazykem a patrem. Mám chuť.

28.
Chutě k dílu!

*Bez chuti se Tomášek učíval,
více chuti na lahůdky míval:
cukrovinky, smetanku i med,
to kde našel, slupl, jak by smet.*

*Že byl lenivý a vybíravý,
pokazil si brzo svoje zdraví,
často býval churav, neduživ,
dlouho nežil — jaký pak to div?*

*Jinak já se k učení chci míti,
líným, mlsným není dobře býti;
toho přidržím se pravidla:
Chutě k dílu — střídme do jídla.*

29.
Hmatám, cítím.

Vím, kdy dotýkám se houby a kdy křídý, kdy cihly a kdy skla. Mohu prsty po těch věcech hmatati a tím poznávati, jsou-li měkké nebo tvrdé, mokré nebo suché, hladké nebo drsné. Mám hmat.

Vím, kdy je teplo a kdy je zima, kdy mám hlad a kdy žízeň, kdy bolest' v noze nebo v jiném údě. Čiji to čili cítím to. Mám cit.

30.
Pradlenka.

*S radostí se dívá každý na Madlenku;
maličká když byla, prala na panenku.
Nyní drobné věci sama si už pere,
z matinky své příklad čistoty si bere.
Až pak bude velká, bude dobře vědět,
kterak v domácnosti má si prádla hledět.*

* * *

Kdo pere bez rukou a bez vody?

31.
Rostu.

Tělo mé bývalo menší a slabší než je teď. Vyrostlo. Roste posud a dlouho ještě poroste. Abych žil a rostl, jest mi třeba jísti a pít. Jím chléb, maso, ovoce; piji mléko a vodu. Co jím, tím se krmím. To jest jídlo či pokrm. Co piji, jest nápoj.

32.

Mé srdéčko také cítí.

Srdéčko mi tluče v tělíčku; to má rádo otce, matičku. Víte-li, odkud to srdéčko mám? Dobrý Pán Bůh mi je daroval, abych ze všeho se radoval, vůkol co pěkného ve světě znám.

33.

Čiň dobře bližnímu!

Vojtěch přišel ze školy domů a dostal od matky svačinu, krajíc pěkného bílého chleba. I šel na dvůr; ale sotva že počal jísti, přišel k němu chlapec chudobný, a vida ten pěkný chléb, pravil lítostivě: Má sestra je mdlá po nemoci, té by chutnal bílý chlebiček; ale my si ho nemůžeme koupiti. Vojtěch podíval se na chlapce a zase na chlebiček, i rozlomil krajíc ve dvě a větší kus dal chlapci řka: Na, dones ten kus sestře a řekni, že jí ho přeji ze srdce.

34.

Myslím, mluvím, jsem člověk.

Prokop byl jednou v domě, kde teta jeho bydlí. Zná teď dům ten a ví, kde stojí. Pamatoval si to.

Mařenka slyšela pohádku, kterou jí babička vypravovala. Umí ji teď také vypravovati. Pamatovala si ji.

Toník naučil se říkati otci přání, ale již říkati ho neumí. Nepamatoval si ho, zapomněl je.

Kateřina dlouho hledala svou knihu, protože nevěděla, kam ji položila. Když si na to vzpomněla, našla ji.

Vojtěch když ze školy šel domů, vzpomínal si na to, co pan učitel vypravoval. Říkal si to, aby toho nezapomněl. Ale nemluvil při tom ani nahlas ani pošeptno, nýbrž tak, že toho nikdo neslyšel, že při tom ani ústy nehýbal. Myslil si to jen. Co cestou myslil, to matce doma vypravoval.

Já také mohu si něco mysliti a, co si myslím, vypravovati. Jsem člověk.

My všickni jsme lidé.

35.

Mluvím.

Ústa mám a mluvit umím. Čemu ještě nerozumím, po tom rodičů se ptám. Myslívám i rozmlouvám. Směji se a někdy zpívám; ráno, večer se modlívám, a má duše velebí Pána Boha na nebi.

* * *

*Maličký sklípek,
v něm dvě řady slípek
a červený kohoutek.*

36.

Bud' upřímný!

Matka seděla s Martínkem ve světnici. Otec přišel právě ze zahrady a pravil hlasem přísným: Co jsem spatřil v zahradě! Květinčky na jednom záhoně jsou pošlapány. Kdo mi pokazil radost’?

Matka se zarmoutila, a Martínek uleklý díval se k zemi. Za chvíli se zeptal otec synka: Nevíš-li, kdo ty květiny pošlapal?

Tu vstal Martínek a pravil k otci s očima slzavýma: Ach, tatínku, já jsem to udělal; honil jsem se tam se soudruhem a nedal jsem pozor na cestičky.

Rodiče napomenuli chlapce a odpustili mu, protože se upřímně přiznal.

37.
Almužna.

*Za maličký dárek Karolinka prosí; —
místo promlsání stařence jej nosí.
Stařenka je chudá, dost’ se naplakává;
nemá, než co se jí almužničkou dává.
Matinka pak praví k dítku slitovnému:
Hodná jsi, že dáváš ráda chudobnému.*

38.
Výstrahy.

Nepozorné, všetečné děti přicházejí často k úrazu; děti nestřídmé a mlsné připravují se o zdraví.

Dítky, neběhejte divoce po schodech!

Nenahýbejte se s oken anebo přes roubení u studnic!

Nesedejte za vůz!

Nenabíhejte do cesty, kudy se jezdí!

Nechod’te k neznámým koním!

Nedrážděte psů!

Nezdvihejte příliš těžkých věcí!

Nehrejte zbraní ani sirkami!

Nekoupejte se bez dohlídky, kde byste se mohly utopiti!

Neklouzejte se na tenkém ledě!

Nejezte ovoce nezralého!

Nejezte, čeho neznáte!

Nepijte, když jste uhřáty!

Neléhejte do chládku, jste-li upoceny!

39.
Duše.

Jsmo živi. Živé tělo je tak utvořeno, že můžeme dýchat, cítit, vidět, slyšet a všelijak sebou pohybovat. Ale tělo mrtvé není takové jako živé. Mrtvé tělo nedýchá, necítí, nevidí, neslyší ani sebou nepohybuje. Čím to jest? V těle živém je něco, čeho v mrtvém není. V těle živém je duše. Tělo samo nevidí, ani neslyší, ani necítí. Člověk vidí, slyší, cítí jen dotud, pokud má duši v těle. Tělo samo nic neví, o ničem nepřemýšlí, nic nechce. Ale duše v těle ví, přemýšlí a, co se jí líbí, to mítí neb dělati chce. Tělo samo sebou nehýbá. Duše hýbá tělem.

Duše naše nikdy neumře, jest nesmrtelná; tělo jest smrtelné.

Při smrti se duše od těla odděluje.

Duše bez těla jest pouhý duch.

O zvířatech čtvernohých.

40.

Kůň.

Kůň má hlavu, trup s krkem, čtyři nohy a ohon. To vše spolu je tělo koňovo.

Vnitř skládá se tělo z masa, z krve, z kostí. Vně je maso kryto kůží. Kůže porostlá je srstí. V srsti rozeznáváme chlupy.

Z malého hříběte bývá veliký kůň.

Kůň roste.

Aby rostl, jí či žere.

Žere trávu a oves. Pije vodu.

Kůň vidí očima, slyší ušima, čichá nosem, okouší jazykem a cítí po celém těle. Nohama dupe, kráčí, běhá, utíká, cválá. Krk ohýbá a kroutí jím. Ušima stříhá. Ohonem se ohání.

Kůň je živ. Jest živ, ale nemluví. Žádný kůň mluvit se nenaučí.

Kůň je zvíře.

41.

Můj koník.

Já jsem hrdina z Drtína přeudatný:
nosívám ručnici, po boku šavlici,
střílím a šermuji po světlici.

Já mám koníčka, holečka dřevěného;
však přece hýbá se, skáče a vzpíná se
pode mnou hopy, hop! — stane zase.

Já se rozjedu, zajedu na dvoreček;
jezdívám do kroku, hned zase do skoku,
kůň je vždy veselý bez obroku.

Já jsem školáček, vojáček přeuatný —
hrdina od kosti, který si s radostí
zahraje, zazpívá do sytosti.

42.
Malý jezdec.

*Koníku můj čerstvý, už se jízdy chop:
poklusáme spolu horem, dolem, hop!*

*Na cestu se dáme — cesta daleká;
ale koník rychlý se jí neleká.*

*Proto s chutí dále zhurta do skoku!
dostaneš pak za to mírku obroku.*

43.
Zvířata čtvernohá.

Osěl, vůl, koza, kočka, pes mají části těla jako kůň. Rostou. Vidí, slyší, čichají, okoušejí, cítí, pohybují se. Jsou živi, ale nemluví a řeči nerozumějí. Nejsou lidé, jsou zvířata. Že mají čtvero noh, říkáme jim zvířata čtvernohá.

44.
Jak pes slouží člověku.

„Aj, pastýři, mnoho zdraví!“
„Kam jdeš, psíku?“ ovčák praví.
„Službu hledám,“ dí mu pes.
„Dostaneš jí ještě dnes.“
Bedlivě pes ovce hlídal,
s hospodářem chleba jídal,
milerád tím za vděk vzal,
peněz, šatů nedostal.

„Aj, myslivče, mnoho zdraví!“
„Kam jdeš, psíku?“ lesník praví.
„Službu hledám,“ dí mu pes.
„Dostaneš jí ještě dnes.“
Chytře zajíce pes chytal,
kde se který lesem kmital,
za odměnu od pána
kost' mu byla podána.

„Aj, sedláče, mnoho zdraví!“
„Kam jdeš, psíku?“ rolník praví.
„Službu hledám,“ dí mu pes.

„Dostaneš jí ještě dnes.“
*Pečlivě pes domov hlídal,
a kdy škůdce zlého vídal,
vždycky silně štěkával,
za to v boudě léhával.*

45.
Učený psík.

*Bystrý Čeněk psíka vycvičiti hleděl,
aby pěkné kousky provozovat uměl.*

*Psík se učil stále, nic se neunavil,
jak to Čeněk viděl, sám tu k sobě pravil:*

*Když tak psík se cvičí s plnou pozorností,
také já se musím učit s ochotností.*

46.

Která čtvernohá zvířata ještě známe.

Někde na půdě pod střechou nebo ve tmavé komoře běhávají myši.

Na pole z lesa vybíhají zajíci.

V lese po stromech skáče a leze veverka.

V některém lese bývají také srnci, daňkové, jeleni.

Uvidí-li kočka myš, honí ji, chytá ji.

Na poli za myší honí se lasice.

Zajíce honívá liška i pes.

Veverku stíhá kuna.

Na louce bývá v zemi krtek, v zahradě ježek, u vody rýsek.

To vše jsou zvířata čtvernohá.

47.

Hádanky.

Tázala se hryzka, je-li chňapka doma?

* * *

Kdy bývá kuň nejtěžší?

* * *

Jak hluboko do lesa běhává zajíc?

48.

Myslivec číhá na zajíce.

*Zajíček běží po silnici,
Myslivec číhá za pšenicí:*

*„Počkej, zajíčku! já ti dám ránu,
hlavička se ti uhne na stranu.“*

„Nebojím se tě, myslivečku,

*uteku já ti do háječku:
tam se ti schovám,
střelit' se nedám
jsem rád živ jako ty, můj holečku!““*

49.

Kocour a myšky.

*Toulá se kocourek po dvoře,
myšky, hle, šukají v komoře;
běhají, cupají: cupity cup!
pochoutku hledají na mlsný zub.*

*Nesbírají si jen zbytečků,
do másla kousají, syrečků;
do jíchy, koláčů, do jitrnic
daly se mlsoty jako by nic.*

*Po hodech k tanci se schystaly,
samy si pískaly, výskaly.
Jaký to divoký shon je a ples!
Co se to stalo jen s myškami dnes?*

*Však se vám veselost' vykouří!
V okně — hu — hlava je kocouří;
hr! nežli seskočil kocourek sám,
utekly mlsalky všechny ty tam!*

50.

Užitek zvířat čtvernohých.

Některá zvířata člověku slouží nebo jej obveselují.

Koně osedlává jezdec, nebo jej vozka do vozu zapřahá.

Vola zapřahá rolník do pluhu, když chce orati pole.

Pes hlídá dům i stádo, a myslivci pomáhá loviti zvěř.

Kočka lapá myši a potkany.

Mnohá zvířata dávají nám potravu za živa nebo když je zabijeme.

Od krávy máme tučné mléko ku pití, do jídel, na máslo, tvaroh a sýr. Také ovce a koza dávají mléko za nápoj a na sýr.

Řezník poráží voly a krávy, aby nám opatřil maso hovězí. Z telat máme maso telecí, z vepřů vepřové, z beranů a ovec skopové.

Pro maso střílívá se také zajíc, srnec a jelen. Maso srnčí a jelení jmenuje se zvěřina.

Také nám poskytují zvířata mnohých látek na oděv a na obuv.

Kůži z volů, z krav a z telat vydělávají koželuzi. Ovčí kožešinu připravují jircháři. Z vlny ovčí dělají soukeníci sukna a jiné vlněné tkaniny. Také dobře můžeme užiti kůže koňské, kozí, vepřové, jelení, srnčí i zaječí.

O ptácích.

51.

Kohout.

Kohout má hlavu se zobákem, trup s krkem, dvě křídla, dvě nohy, ocas. Jinak se skládá tělo jeho z krve, masa, kostí a kůže peřím porostlé.

Kohout také vidí očima a slyší ušima. Cítí-li hlad, zobe zrní, a tak se živí a roste. Často kráčí po dvoře z místa na místo a někdy také na plot si vylítne. Jest živ, jest zvíře.

Kohout nemá čtvero noh. Není zvíře čtvernohé, ale dvounohé. Kohoutovi podobá se slepice.

Znám také holuba, husu, kachnu, krocana, páva, vlaštovku, vrabce.

Tato zvířata mají jako kohout hlavu se zobákem, trup, dvě křídla, dvě nohy a ocas; celé tělo jejich jest opeřené.

Jsou to ptáci.

Slepice, husa, kachna, holub a někteří jiní ptáci poskytují nám masa za pokrm.

Slepice snáší vejce.

Od husy máme peří do peřin.

52.

Kohout co dělá.

Aj, kohoute, s pravdou ven! Což pak děláš celý den na dvoře, kde slepička krákoře?

Časně ráno, raníčko, než zasvitne sluníčko, kokrhám, píseň svoji zazpívám.

Slípky vodím k snídání před stodolu na stlaní. Zobejte! zrněčka si hledejte!

Najdu-li kde červíčka, dostane ho slepička, sobě sám, jen co zbývá, ponechám.

Sousedova kohouta zaženu hned do kouta, sotva že na blízku se okáže.

A když večer nastává, zpěv můj dítky volává: Kykyryky! Jdi, děťátko, jdi a spi!

53.

Slepice.

Když snese slepice vajíčko, dá se do volání a kdáče:

Kokoko, kokoko kdák:
kam mám to vajíčko dát?

Když se jí hospodář nelíbí, říkává mu:

Tototos, tototos hospodář?
tototos, tototos hospodář?

54.
Pasačka.

Paste se, housata, roste vám travička; roste vám, přiroste, spadne-li rosička. Hudě hej, hejhej, hejsa, hej!

Do žita, pšenice na škodu nechodte, housátek maličkých, husy, tam nevodte! Hudě hej, hejhej, hejsa, hej!

Neposlechnete-li, pozdvihnu metličku, pošlehám, potrestám mlsavou hubičku. Hudě hej, hejhej, hejsa, hej!

V louži se nebrouzdej, housátko žlutoučké, umyj se v potoce a budeš hezoučké. Hudě hej, hejhej, hejsa, hej!

V zimě pochválíme tvoje bílé peří, a ty dáš nám také pečení k večeri. Hudě hej, hejhej, hejsa, hej!

Housátka, husičky, děláte štěbety; jen aby nebyly ze štěbet klevety! Hudě hej, hejhej, hejsa, hej!

55.
Holubička.

Sotva bílý den zasvítá, holubice v polích lítá, lítá, nelení tam po osení, a již v ranní době hledá pokrm sobě.

A když najde tam zrnéčko, zaplesá její srdéčko. Mine hodina, nezapomíná holubice matka na svá holoubátka.

Prázna domů nepřiletí, pokrm nese pro své děti. Děti čekají a zavrkaají, když se jejich máti nazpět domů vrátí.

Více než ta holubička pečuje o mne matička; práce nešetří, i když jsem větší, miluje mě stále; to jí buď ku chvále!

56.
Liduška a holubička.

K Lidušce do pokojíčka přiletěla holubička. Liduška malá se radovala, dala jí zobání, zbytky od snídání, a ji hladila a k ní pravila: Nebojíš se mne, holubičko? Holubička zavrkala: Co bych se bála, má holčičko? Zlého jsem nic nedělala. Ty tak hodná vyhlížíš; vid, že mi neublížíš?

57.
Které ptáky slýcháme zpívati.

V zahradě, na poli i v lese slýchám zpívati všelike ptáky. Někteří ptáci křičí, ale nezpívají.

Pěkně zpívá skřivan, pěnkava, stehlík, kos, drozd, číž. Nejpěkněji zpívá slavík.

Kukačka kuká, vrána kráká, sova houká, křepelka tluče, jako by volala: pět peněz! Špaček i slova naučí

se vyslovovati.

Velicí ptáci jsou: orel, sup, výr, jestřáb, čáp.

58.

Konipásek.

Konipásek bojí se, aby v zimě nezmrzl, proto uletuje na podzim do teplých krajin. Ale když jaro nastává, vrátí se k nám, posadí se na plot a volá sedlákovi do oken:

Živ-lis, sedláče, živ-lis? živ-lis?

59.

Kdo ví, co je to?

Chodí to v koruně — král není,
nosí ostruhy — rytíř není,
má šavli — husar není,
k ránu budívá — ponocný není.

* * *

Bílé to vyhodíš, a když to spadne, je to žluté.

* * *

Roztloukla se nám bečička, žádný bednář ji nespraví.

* * *

Soudeček bez obrouček, a v něm dvoje víno.

60.

Zvířátka také cítí.

Neškod', chlapče, ptáčkům, veselým zpěváčkům, oni libě zpívají a housenky sbírají.

Netrap nikdy zvířátek, nevybírej holátek; cítí bolest' jako ty, nedělej jim trampoty!

61.

Vlaštovička.

Vlaštovička z rána budívá dítky, aby časně vstaly a do školy se vypravily. Zpívá jim:

*Vstala, vstala, vstala,
devět políček oblítala,
a ty ještě spíš?*

Z jara, když přiletí z daleké pouti své, volává:

Na zimu jsem odletěla,

*bylo všeho dost;
na jaře jsem přiletěla,
není nikdež nic!*

62.
Skřivánek.

*Skřivánek je malý pták,
nerad pozahálí,
s svítáním prozpěvuje,
Pána Boha chválí.*

*Dělejme my také tak,
jak dělá ten ptáček,
a tak bude z každého
hodný pilný žáček.*

63.
Člověk a skřivánek.

Člověk.

Proč málo, skřivánku, na zemi zpíváš?
Pověz, můj milánku, proč vysoko létáš,
pod oblaky dlíváš, křídloma třepetáš?

Skřivánek.

Dole bydlím a sedám, dole potravu hledám;
pod oblaka lítám, Boha tam oslavuji;
křídloma třepetám, že jsem zdrav, se raduji.

64.
Sup a čáp.

Volá sup: Čápe, hej! něco dej mi na zub! Čáp honem dí po něm: Máš-li chuť, tu pobuď; raků, žab si nalap. Dí mu sup: Co do těch, těch si nech! Tam holub! Já za ním poletím. — Letěl sup dál a dál, a holub se ho bál. Ale aj, byl tu háj. Hajný sám čekal tam. Pif a paf! rány dal, a pes haf! Dále sup neletěl, sám holub uletěl.

Ještě o některých zvířatech.

65.
Kapr. Ryby.

Kapr má hlavu, trup, žábry, ploutve, ocas. Tělo to je z masa, krve a tenkých špičatých kostí; kryto jest šupinami. Kapr vidí, slyší, cítí, požívá potravu, roste, mrská sebou a plove — ale jen ve vodě. Jest živ,

jest zvíře.

Znám také jiná zvířata, která jako kapr žijí jen ve vodě. Taková jsou: štika, okoun, mřenka, sumec, ouhoř.

Ta všechna jako kapr mají žábry, ploutve a tělo šupinaté. Jsou to ryby.

Jakých ryb je v rybníce nejvíc?

66.

Kterak žáby na sebe pokřikují.

Kmotra!

Co pak?

Pojďme!

Kam pak?

Vařit!

Co pak?

Ryby raky, ryby raky.

Na to všechny hrčí: Ryby raky, ryby raky, ryby raky!

Potom se jedna optá: Dáš nám?

Druhá odpoví: Taky taky, taky taky.

A zas všechny: Taky taky, taky taky, taky taky.

67.

Hmyz.

V zahradě poletují včely, vosy, sršňové. Na cestě venku viděti bývá chrobáka. Na květiny sedávají motýlové. Kolem stromů poletují chrousti.

Všecka tato a jim podobná zvířata jedním slovem jmenují se hmyz.

68.

Mravenci a včely.

Zvířátko pilné, mraveneček, sem a tam nosí svůj raneček. Od ranního šera až i do večera stále se pohybuje, vesele vždy pracuje.

Včelička hledá na lučinách medovou šťávu po květinách; co si v létě nasbírá, v zimě střídme požívá.

69.

Moucha a komár.

Lítala moucha světnicí, spatřila s vínem sklenici; trochu se vína napila, hned se jí hlava točila.

Sotva to komár uhlídal, moudře sám sobě povídal: „Ve víně já se nesmočím, raděj si v světle proskočím.“

Lítal a lítal světnicí, uviděl svíci hořící; svíce jej k sobě vábila a hned mu křídla spálila.

Kolik živočichů.

Rád bych věděl a spočítal, kolik jest na zemi zvířátek, kolik pod oblohou ptačátek? Ale kdož pak z lidí dobře by mi vypočítal, co mé oko sotva vidí, všechny broučky a červíčky, všechny ve vodách rybičky? Lidé velcí, učení, v uměních vycvičení, sotva jejich jména znají, jak je všechny spočítají? Darma já se lidí ptám, jediný Bůh ví to sám; on jim denně pokrm dává, i mně život zachovává.

O rostlinách.**Jabloň. Stromy.**

Jablka se trhají na jabloni. Jabloň bývá v zahradě. Stojí tam stále na jednom místě a má v zemi kořen, nad zemí kmen, na kmeni větvě, na větvích listy. Nejprve je kmen nízký a tenký, ale každým rokem stane se trochu vyšším a silnějším. Vyrůstá. Také větve vyrůstají. Když jabloň vzroste, bývá na jaře mezi listím jejím mnoho květu. Květ brzo opadá, a začnou se z něho dělati malá jablíčka. I ta znenáhla rostou. Když vyrostou, nesmějí se hned trhati, protože jsou ještě velmi kyselé a trpká. Za několik neděl zesládnou, uzrají, jsou zralá.

Jako jabloně rostou také hrušně, švestky, třešně, ořechy. Rostou, avšak nevidí, neslyší, necítí a z místa, na němž stojí, se nepohybují. Nejsou zvířata. Jsou rostliny.

Ze kmene jejich, když se skácí, může se řezati a štípati dřevo. Jsou to stromy.

K rostlinám a stromům počítá se také dub, buk, lípa, bříza, jedle, smrk, borovice.

Jabloně, hrušně, švestky, třešně, ořechy sázíme v zahradách pro chutné ovoce. To jsou stromy ovocné. Ostatní stromy nejvíce v lesích pro dříví se sázejí. Proto lesní stromy se jmenují. Lípa má listy široké, jedle úzké a špičaté jako jehla. Takovému listí říká se jehličí. Lípa je strom listnatý, jedle jehličnatý.

Zeliny.

Na poli rostou brambory, řepa, hrách, čočka. Toho všeho můžeme požívat. To vše jest k jídlu. V zahradě rostou k jídlu též okurky, melouny, tykve; také tam roste salát hlávkový, kapusta, brukev, zelí, karfiol, řetkev, křen, mrkev, celer, petržel, kopr, kmín. To jsou zeliny zahradní čili kuchyňské.

Kdo tomu rozumí?

Zelená jsem, tráva nejsem,
žlutá jsem, vosk nejsem,
tvrdá jsem, kost' nejsem,
sladká jsem, med nejsem.

Plná škola dětí, a nemají kudy ven.

* * *

Zkroucený, svázaný, přec o svatbě skáče.

* * *

Kdo to nevidí, zvedne to; kdo to vidí, nechá toho ležeti.

74.

Žito. Obilí.

Rolníci sejí na poli žito (rež). To když vyroste, má v zemi kořen, nad zemí stéblo a na horním konci stébla klas se zrním. V zrně je mouka. Stéblo a zrní moučné má též ječmen, pšenice, oves, proso. Vše to jest obilí.

Na louce jsou mnohé rostliny se stébly, ale bez moučného zrní. Těm říkáme tráva.

* * *

*Shrbený mužík
běhá po poli;
nepřijde domů,
až je oholí.*

* * *

*Běžela lvice
od Kamenice:
kam pohlédla,
tráva zbledla.*

* * *

Kdy je nejvíce dírek do nebe?

75.

Hřib. Houby.

Hřib roste v lese. Rozeznáváme na něm dvě části, hloubek a klobouk. Takových rostlin v lese je mnoho, a všem dohromady říkáme houby. Také muchomůrka jest houba. Hřib jest houba jedlá, muchomůrka jest houba jedovatá.

76.

Co z rostlin se vyrábí.

O stromy lesní pečují lesníci, o rostliny v zahradách zahradníci, o rostliny na poli rolníci.

Ze zrní obilného mlynář mele ve mlýně mouku, kroupy, krupici, jáhly.

Z mouky pekaři pekou chléb a housky. Z ječmene sládcí dělají slad. Ze sladu a chmele vaří se pivo.

Z bramborů dělá se škrob a líh.

Z cukrovky vaří se v továrnách cukr.

Lněné vlákno se spřádá. Z příze tkalci tkají plátno a jiné tkaniny.

Dříví stromů se běře na pálení. Dělají se z něho také klády na stavění domův a prkna. Z prken truhláři robí stoly, skříně, židle, lavice a jiný nábytek.

O nerostech.

77.

Křemen.

Křemen nalézá se v zemi nebo na zemi. Neroste, necítí, nehýbá se samovolně. Není ani zvíře ani rostlina.

Podobně jako křemen nachází se v zemi hlína, písek, sůl, síra, železo, měď, olovo, zlato, stříbro. Jsou v zemi, ale nevyrostly. Jsou nerosty.

78.

Užitek nerostů.

Ze hlíny dělá hrnčír hrnce a jiné nádobí do kuchyně.

Cihlář ze hlíny pálí cihly; z cihel zedníci stavějí domy.

Kámen ve skále se láme, aby se ho na stavění užilo. Pískový kámen otesávají kameníci.

Z vápence vypalují vápeníci vápno; vápno se hasí a s pískem na maltu mísí.

Soli potřebujeme do pokrmů.

Železo zdělávají kováři, zámečníci, nožíři, kosaři, mečíři, klempíři a jiní řemeslníci.

Kováři dělají pluhy, radlice, motyky, sekery, řetězy, hřeby, podkovy, ráfy na kola; zámečníci nejvíce zámky, klíče a kování na dvěře a okna; nožíři nůžky a nože; kosaři kosy a srpy; mečíři šavle a meče; klempíři plechové nádobí, roury a žlaby.

Z mědi a cínu dělají kotláři a cínaři nejvíce nádoby, jako konvice, kotly, vany a podobné.

Ze stříbra a zlata razí se peníze. Zlatníci z těchto kovů zhotovují prsteny, náušnice, náramky, řetízky a jiné skvosty. Hodináři dělají všeliké hodiny. Kapesní hodinky zasazují mnohdy do pouzder zlatých nebo stříbrných.

Čas a jeho rozdíly.

79.

Den a noc.

Vídáme nad sebou oblohu buď jasnou buď zamračenou.

Na jasné obloze ukazuje se nám někdy slunce, někdy měsíc a hvězdy.

Slunce nevidíme vždy stejně vysoko.

Nejníže jest, když vychází nebo když zapadá.

Když slunce vychází, říkáme, že jest jitro čili ráno; po západu nastává večer a noc.

Od rána až do večera slunce svítí čili světlo dává; tu je den — den světlý.

V polovici dne či v poledne je slunce nejvýše na obloze.

Noc trvá od večera až do jitra. Počátek noci jmenuje se soumrak, konec svítání.

Za dne vše lépe viděti jest nežli v noci, protože slunce jasněji svítí než měsíc a hvězdy.

Nesvítí-li v noci ani měsíc ani hvězdy, nastane čirá tma.

*Metu, metu —
nevymetu;
nesu, nesu —
nevynesu;
až čas přijde,
samo vyjde.*

80.

Matka k dítěti ospalému.

*Děťátko malé,
jak jsi ospalé!
Ptáčekové už dávno vstali,
modlitbičky vyzpívali —
a ty ještě spíš!*

*Děťátko malé,
jak jsi ospalé!
Já kravičky podojila,
kašičku ti uvařila —
a ty ještě spíš!*

81.

Hodiny.

Na stěně v pokoji visely hodiny. Malý Mojmír zadíval se na ně a pozoroval kyvadlo, které stále stejně rychle ťukalo: tyk! tak! — tyk! tak! Na okrouhlém číselníku byly číslice: jednička, dvojka, trojka a dále až do dvanácti. Také tam viděti bylo dvě ručičky, horní a spodní. Obe přímo nahoru ukazovaly. V hodinách něco hrklo, a hodiny začaly bít. Mojmír napočítal dvanáct.

Otec přistoupil k Mojmírovi a pravil: Teď je právě poledne. Dívej se chvíli na hodiny a uvidíš, že horní ručička bude se hýbati v pravo. Za hodinu proběhne jednou kolem a bude ukazovati opět vzhůru na dvanáct. Zatím druhá, spodní ručička, pošine se tam, kde je jednička. Hodiny odbijí jednu. Než horní ručička podruhé kolem proběhne, pošine se spodní ke dvojce. Tu odbijí dvě hodiny. — A jak to půjde dále? — K tomu doložil otec: Dvanáct hodin bije buď v poledne nebo v půlnoci, šest hodin z rána a na večer. Tolik hodin bije, na kolik spodní ručička ukazuje.

Den a rok.

Ke dni počítáme také noc. Proto říkáme, že celý den trvá od jitra do jitra, od poledne do poledne, od večera do večera, od půlnoci do půlnoci.

Takový den má dvakrát dvanáct hodin.

Sedmi dnům říkáme týden, a ty se jmenují: neděle, pondělí, úterý, středa, čtvrtek, pátek, sobota. Neděle jest den Páně; ostatní dnové jmenují se všední a jsou ku práci ustanoveni.

Čtyři neděle a dva nebo tři dni k tomu činí jeden měsíc.

Rok má dvanáct měsíců, a ty se jmenují: leden, únor, březen, duben, květen, červen, červenec, srpen, září, říjen, listopad, prosinec.

Také se praví, že má rok čtyři čtvrtletí: jaro, léto, podzim a zimu. Každé čtvrtletí má tři měsíce nebo třináct neděl.

* * *

Jeden otec má sedm synů, a každý ten syn má jednu tvář bílou a jednu černou.

* * *

*Stojí, stojí dub,
a na tom dubě
dvanáct větví,
na každé větvi
po čtyřech hnízdách,
a v každém hnízdě
po sedmi vajíčkách.*

Slunéčko.

*Hřej, slunéčko, hřej,
hory, doly krej:
povyskoč si výše,
na té naší střeše
kolo udělej.*

Máj.

*Vítej, vítej, máji!
my jsme tobě rádi.
Vítej, léto líbezné,
obilíčko zelené.
Co nám léto přinese,
zima zas to odnese.*

Májový déšť.

*Májový deštíček,
dej nám ho Pámbíček!
aby se vydařil
na poli chlebíček.
Dej nám Pán Bůh deštíčka
na naše políčka,
aby se zdařilo
žito i pšenička.*

Hra na vojáky.

Tluče bubeníček, tluče na buben, a svolává hochy: Hoši, pojd'te ven! Zahrajem si na vojáky, máme flinty a bodáky. Hola, hura, hej, nikdo nemeškej!

Vezměte své tašky a své ručnice; připněte si k boku ostré šavlice! Zahrajem si na vojáky, máme flinty a bodáky. Hola, hura, hej, nikdo nemeškej!

Do řady se stavme, malí vojáci, i budeme někdy statní jonáci! Zahrajem si na vojáky, máme flinty a bodáky. Hola, hura, hej, nikdo nemeškej!

Tam je břeh u cesty jako pevný hrad, toho dobudeme beze všech útrat. Zahrajem si na vojáky, máme flinty a bodáky. Hola, hura, hej, nikdo nemeškej!

Tam stojí bodláčí: Hej na ně spolu! To my posekáme: Všem hlava dolů! Zahrajem si na vojáky, máme flinty a bodáky. Hola, hura, hej, nikdo nemeškej!

Utíká zajíček, má před námi strach; běžet' ho necháme, schováme si prach. Zahrajem si na vojáky, máme flinty a bodáky. Hola, hura, hej, nikdo nemeškej!

Sedě teď na bobku stříhá ušima; snad se nám vysmívá ta čtveračina! Zahrajem si na vojáky, máme flinty a bodáky. Hola, hura, hej, nikdo nemeškej!

My jej potrestáme, neuteče zdráv; na zajíce střelme: pif! a puf! a paf! Zahrajem si na vojáky, máme flinty a bodáky. Hola, hura, hej, nikdo nemeškej!

Zahnali jsme svého již nepřítele; vítězi se vraťme domů po dole! Hráli jsme si na vojáky, složme flinty a bodáky! až pak bude čas, zahrajem si zas!

Píseň letní.

Tráva, tráva, tráva zelená!
Usychala travička,
spadla na ni rosička;
tráva, tráva, tráva zelená!

Hájek, hájek, hájek dubový!
V něm obývá slaviček,
umí mnoho písniček;
hájek, hájek, hájek dubový!

Louka, louka, louka za vodou!
Kvetou na ní květiny,
libovonné byliny;
louka, louka, louka za vodou!

Růže, růže, růže červená!
Kdo ji trhá, píchne ho
do palečku měkkého;
růže, růže, růže červená!

Lípa, lípa, lípa košatá!
Libě voní její květ,
z něho včelky berou med;
lípa, lípa, lípa košatá!

Žito, žito, žito se bělá!
Nový zraje chlebiček,
naklepeme srpeček:
žito, žito, žito se bělá!

Pšenka, pšenka, pšenka dozrává!
Až ji všecku požneme,
obžinky mít' budeme;
pšenka, pšenka, pšenka dozrává!

Léto, léto, léto radostné!
Koho těší v poli klas,
zvučný vydá zpěvu hlas:
Léto, léto, léto radostné!

88.

Kdo to uhodne?

Přišel k nám bílý kůň, zalehl nám celý dvůr.

Kousá, kousá —
nemá zubů,
lítá, lítá —
nemá křídel.

* * *

Sletěl ptáček bezperák
na náš stromek bezlisták,
přišlo na něj bezzubátko,
sežralo to bezpeřátko.

* * *

Běhá to okolo chalupy,
dělá to cupity, cupity.

89. **Ptáček v zimě.**

Kdo to klepá venku? Hleďme, modrý ptáček! Na našem okénku sedí ubožáček. V poli všecko pusto, sněhu padá husto. Nám je dobře ve světnici, ptáček mrzne na větvi. Pojď sem, ptáčku, pojď, zpěváčku! d'robtů dosti máme; těch my tobě dáme, a na první jarní den pustíme tě zase ven.

90. **Koledníci.**

O vánočních svátcích chodily dvě chudobné dívky po vesnici koledou. Byl to malý Matějíček s menší ještě sestřičkou Annou. Tatínek jejich již zemřel, a maminka jim nemohla pořídit teplého oděvu. Proto byly jen chatrně oblečeny a klepaly se zimou. Přišly také do statku, který náležel sedlákovi Zemanovi. Postavily se u dveří a Matějíček zpíval:

*Já jdu na koledu,
nesu si pytel;
kdo mi ho dá plnej,
bude můj přítel;*

*dejte aspoň půl,
bude plnej stůl,
dejte aspoň čtvrt',
nežli přijde smrt.*

Když Matějíček dozpíval, řekly obě dívky: Pochválen buď Pán Ježíš!

Hospodyně pozvala obě dívky do světnice, aby se ohřály. Dala jim jísti teplé polévky, vyhledala jim botky a vlněné punčochy, aby je tak nezáblo; k tomu ještě přidala Matějíčkovu kabátek, Anně teplý šátek, oběma pak po hodném krajíci bílé vánočky.

„Zaplat' Pán Bůh, i zaplat' Pán Bůh,“ volaly dívky několikráte po sobě a očka se jim zářila radostí.

To když viděla Madlenka, čtyřletá hospodářova dceruška, chtěla ukázati dítkám, že již také něco říkati se naučila. I přistoupila k nim, dala každému pěkné červené jablíčko a zpívala:

*Až já budu velká,
bude ze mne selka:
přijďte k nám,
já vám dám
hodnej ucháč mléka.*

91.
O Bohu.

Pán Bůh jest pouhý duch. Viděti ho nemůžeme. Ale vidíme přemnoho těch krásných věcí, které učinil na nebi i na zemi. Co lidé udělati nemohou, Pán Bůh jediný učiniti může. Nám dává živobyті. Od Pána Boha máme tělo i duši. Duši naši učinil rozumnou, aby poznávala, co jest krásné a dobré. Také vůli jí udělil, aby ráda konala to, co rozum za dobré uznává.

Bůh ví, co bylo, co jest nyní, co bude. Vidí, co se děje na zemi i na nebi. Jemu známo jest, co myslíme, čeho si žádáme, co mluvíme i co konáme.

Dobří lidé líbí se Bohu, zlí se mu protiví.

92.
Důvěra v Boha.

*Kdo v Boha doufá,
ten sobě nezoufá:
chudobu i zboží
přijímá za dar Boží.*

Vysvětlení hádanek. Článek 12. 1. Oči. 2. Pila. — Článek 14. Křen. — Článek 30. Slunce když silně pálí. — Článek 35. Ústa, zuby, jazyk. — Článek 47. 1. Myš, kočka. 2. Když člověku šlápne na nohu. 3. Jen do prostřed; potom zas běží z lesa. — Článek 59. 1. Kohout. 2., 3. a 4. Vejce. — Článek 65. Mokřých. — Článek 73. 1. Mrkev. 2. Makovice. 3. Větec. 4. Červivé ovoce. — Článek 74. 1. Srp. 2. Kosa. 3. Po žních jsou dirkovitá strniska. — Článek 79. Slunečné světlo oknem do světnice na podlahu padající. — Článek 82. 1. Týden. 2. Rok, měsíc, týden a den. — Článek 88. 1. Sníh napadlý. 2. Sníh poletující. 3. Sníh a slunce. 4. Dešťové kapky padající s okapu.

Rakouská národní hymna.

1.

Zachovej nám, Hospodine,
Císaře a naši zem!
Dej, ať z víry moc Mu plyne,
Ať je moudrým vladařem!
Hajme vždy koruny Jeho
Proti nepřátelům všem:
*Osud trůnu Habsburského
Rakouska jest osudem.*

2.

Plňme věrně povinnosti,
Chraňme právo počestně,
A když třeba, s ochotností
V boj se dejme statečně!
V paměti povděčné mějme
Slávu vojska vítěznou;
*Jmění, krev i život dejme
Za Císaře, za vlast' svou!*

3.

Čeho nabyt občan pilný,
Vojín zbraní zastávej;
Uměním i vědou silný
Duch se zmáhej, jasně skvěj!
Bože! slávy rač popříti,
Žehnej vlasti milené:
*Slunce Tvé necht' v míru svítí
Na Rakousko blažené!*

4.

Stůjme k sobě každou chvíli:
Svornost' jenom moci dá;
Spojené kde vládnou síly,
Snadno vše se vykoná.
Když se ruka k ruce vine,
Pak se dílo podaří;
*Říš Rakouská nepomine:
Sláva vlasti, Císaři!*

Císaři po boku vládne
 Rodem, duchem spřízněná,
 V kráse, kteráž neuvadne,
 Císařovna vznešená.
 Bože! račiž rozkvět nový
 Habsburskému domu dát:
Františkovi Josefovi,
Alžbětě rač požehnat!

End of the Project Gutenberg EBook of Cítanka pro skoly obecné, by
 Jan Stastný and Jan Lepar and Josef Sokol

*** END OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK CÍTANKA PRO SKOLY OBECNÉ ***

***** This file should be named 59765-h.htm or 59765-h.zip *****
 This and all associated files of various formats will be found in:
<http://www.gutenberg.org/5/9/7/6/59765/>

Produced by Jana Srna and the Online Distributed
 Proofreading Team at <http://www.pgdp.net>

Updated editions will replace the previous one--the old editions will
 be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright
 law means that no one owns a United States copyright in these works,
 so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United
 States without permission and without paying copyright
 royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part
 of this license, apply to copying and distributing Project
 Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm
 concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark,
 and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive
 specific permission. If you do not charge anything for copies of this
 eBook, complying with the rules is very easy. You may use this eBook
 for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports,
 performances and research. They may be modified and printed and given
 away--you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks
 not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the
 trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
 PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free
 distribution of electronic works, by using or distributing this work
 (or any other work associated in any way with the phrase "Project
 Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full
 Project Gutenberg-tm License available with this file or online at
www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project
 Gutenberg-tm electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm
 electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to
 and accept all the terms of this license and intellectual property
 (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all
 the terms of this agreement, you must cease using and return or
 destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your
 possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a

Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this ebook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

- * You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- * You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.
- * You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- * You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and The Project Gutenberg Trademark LLC, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or

other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit

501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is in Fairbanks, Alaska, with the mailing address: PO Box 750175, Fairbanks, AK 99775, but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at www.gutenberg.org/contact

For additional contact information:

Dr. Gregory B. Newby
Chief Executive and Director
gnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility: www.gutenberg.org

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.